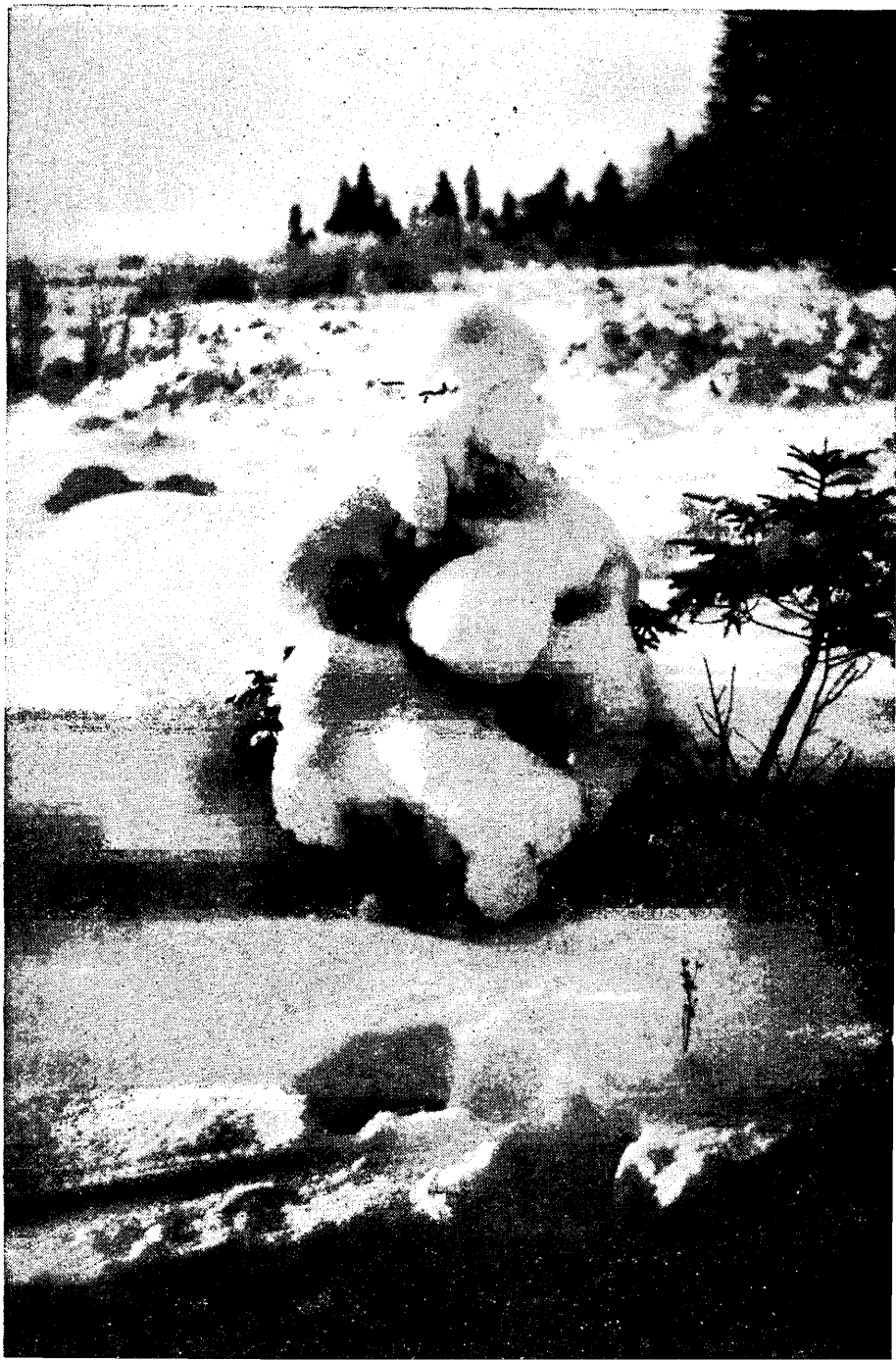

EESTI NOORUS

Nr. 12 * 1938

S I S U :

A. MEIKOP -- ÜENÜ aasta-
vahetusel.

A. KALLAS -- Raamatu saatus

U. TOOMI -- Hiiuvalss

II. RANNA -- Kelle juure
peame minema?

I. MIKIVER -- Kehakultusest
ja kehakultuurist

ELLEN LIIV -- Lumi

E. ELLOR -- Poeg

I. PAULSON -- Jõulupoem

L. PEETS -- Viimasel minutil

L. UGAR -- Siberi vallutamine
ja asustamine

N. V. -- 50 järgmist aastat

R. VIIDALEPP -- Õppigem
tundma kodukohta!

JOH. RUVEN -- Kusti jõulud

JOH. NAARIS -- Jõuluõhtu

NÄHVITS -- Ettevaatust
kriitikaga!

ERNA ABRAMS -- Lõpuklass

R. PARVE -- Vagabundid

I--n -- Uued Tuleviku Rajad

J. NURMIK -- Mõõdunud hoo-
aeg ÜENÜTO-s

E. HÖBE -- Sporditöö ÜENÜ-s

E. TAMMSOO -- Pärnumaa
ÜENÜ

FOTO kaanel ja lk. 420 -- A. Mei-
kopilt

LOODUSE KROONINE ROMAAN

Tellimishind aastas 10 krooni

Uleni riideköites 16 krooni

5 ALGUPÄRAST ROMAANI JA 7 HUVITAVAT TÕLKETEOST

1939. a. LKR sisaldab viis romaani, mis esinesid „Looduse“ 1938. a. meenukal romaanivõistlusel ja mida žüri soovitas kirjastada. Sisulise värskuse, uudse ainevaliku ja kypse stiili tõttu kuuluvad nad meie proosa parimikku.

Algupärandelst Ilmuvad :

HELGI PARLI SILLAOTS: Improvi-
satsioon mängutoosis.

EERIK LAIDSAAR: Kiri noorus-
maalt.

ARNOLD SEPP: Raisatud suvi.

M. NURME-RAUDSEPP: Kentaurid.
AIN KURMES: Kindluseehitajad.

Tõlketestest Ilmuvad :

JONAS LIE: Ikka edasi!

LIVIU REBREANU: Armu- ja surma-
tants.

HILJA VALTONEN: Vallakirjutaja.

M. GREIG: Tütarlaps peab abi-
elluma.

BERTHA RUCK: Noorim Veenus.

VICKI BAUM: Grand Hotell.

J. VAN AMMERS-KÜLLER: Vaikne
võitlus.

Esimesed 500 LKR tellijat, arvestades tellimiste saabumise järjekorras, saavad 1939. a. LKR aastakäigu kaunil „Nobeli laureaatide“ paberil.

K./Ü. „LOODUS“

Tartu, Ülikooli 18, tel. 4-35.

Tallinn, Kinga 6, tel. 411-92.

Posti jooksev arve nr. 2055.

EESTI NOORUS

№ 12

TALLINNAS, 20. DETSEMBRIL 1938

X AASTAKÄIK

ÜENÜ aastavahetusel

Kiirelt kaob aeg. Üks töörohkeid aastaid ÜENÜ elus on jälle lähemas lõpule. ÜENÜ on sellega astumas oma olemasolu kahekümnendasse aastasse. Organisatsiooni võrk, mille kudumist alustati vabadussõja keerises 1919. aastal, on käesoleva aasta jooksul suurenenud ja kõvenenud. Ta on kujunenud seesmiselt stabiilsemaks ja väliselt tihedamaks. Aasta jooksul asutatud osakondade juuretulekuga on kaasvõitlejate read kasvanud 2500 liikme võrra ja ÜENÜ embleemide alla kogunenud noortepere ulatub nüüd ümmarguselt 18 000 üksikliikmeni.

Aastate jooksul on ÜENÜ koosseis mitmeid kordi uuenenud. Neid, kes algusest peale püsinud ÜENÜ ridades, on vaid üksikuid. Siit läbikäinud noorsoolaste arvu võiks aga arvata 70—80 000 üksikliikmega, kelledest paljud tõusnud juhtivatele kohtadele, alates maa mitmesuguste organisatsioonidega ja lõpetades vanemate ning valitsuse liikmetega. Väga paljud on ÜENÜ kaudu saanud esimese kooli ja tungi teotsemiseks ühiskondlikel ja seltskondlikel aladel.

Kuigi koosseis muutunud, on tegevuse põhjooned püsinud samastena. ÜENÜ noorte tolleaegsed instinktiivselt tuntud omariikluse ja omakultuuri töed on leidnud tunnustust ja rakendamist riigilt. Nimede eestistamine, noorte organiseerimine, rahvakunstide taaselustamine ja mitmed teised ÜENÜ algatused on nüüd saanud riiklikeks ülesanneteks.

Nendel alustel on ÜENÜ ka käesoleval aastal olnud tuhandetele noortele rakendajaks. Aasta ongi olnud rikas riiklike tähtpäevade ja rahvuslike suuraktioonide poolest, kus ÜENÜ noored olnud rohkearvuliselt esitatud. Võeti elavalt osa Eesti Vabariigi 20. aastapäeva tähistamisest. Üle 700 noorsoolase kattis suuskadel 1800 kilomeetrit, et tuua meie õnnitlusi riigihoidjale.

Kevadtalvel korraldati kuued talvepäevad ligi 500 osavõtjaga.

Märtsi lõpul teostati omakultuuri nädal 901 ürituse ja 102 746 osavõtjaga, kus korraldajatest organisatsioonidest ÜENÜ oli esikohal.

Tähelepanndava hõimlasi lähendava momendina toimus juuni algul 34. Soome Noorsooliidu juhtiva tegelase viiepäe-

vane ringreis Eestis. Tutvuneti Tallinna, Voka, Narva, Jõhvi, Kõnnu, Tartu, Võhma ja Viljandi osakondade tegevusega. Külaskäigu tulemusena avaldati Eestist ja ÜENÜ-st pikki kirjeldusi 32. soome ajalehes ja ajakirjas. Külaskäigu ühe tulemusena kasutavad praegu 2 noorsoolast vabu stipendiume soome rahvaülikoolides.

Laulupeost võttis ÜENÜ osa 54 laulukooriga ja võimlemise ning rahvatantsupidustusist 170 rahvatantsijaga. Viimast esinemist rikastasid ÜENÜ-le külla sõitnud soome ja rootsi rahvatantsijate ettekanded.

ÜENÜ suvipäevi korraldati viies maakonnas kohalike maakondlike keskkorralduste algatusel. Neil suvipidustusil esinesid rahvatantsijad, laulukoorid, näitlejad, sportlased ja muusikamehed, kokku üle 1600 tegelasega ligi 10 000 pealtvaataja ees. Suvipäevi külastasid ka valitsusliikmed, ministrid K. Selter ja N. Viitak ja isegi sõpru Soomest, Rootsi ja Taanist.

Suurema üritusena lõppes 1. septembril ÜENÜ kodukaunistamise võistlus, kus võistlesid 1558 noorsoolast. Istutati 95 305 puud, värviti ligi 200 maja, rajati teid 14 044 meetrit, lillepeenraid 13 088 meetrit, püstitati 130

lipuvarrast, rajati viljapuuaeda, kaunistati avalikke asutusi jne.

Äsja lõppenud Raamatu-nädala läbi viimine toimus samuti ÜENÜ kaudu teiste organisatsioonide ja asutuste kaasabil.

Oleme võinud märgata tegevuse paismist nii arvuliselt kui ka kvaliteedilt. Võime tunnustada ÜENÜ tulemusi karskuskasvatuse alal. Noorte suurema rakendamiseks on ÜENÜ jõudnud tuntavalt pidurdada alkoholipahele levikut noorsoos.

Ka senised kurtmised juhtkonna vähesuse üle maal pole ÜENÜ-s enam endiselt teravad. ÜENÜ kujundab endale juhtkonda tegelikust tööst välja kasvanud noorsoolasist. On kujundatud ÜENÜ Rahvatantsujuhtide Kogu. Samuti on juhtkond kujunemas ka teistele ÜENÜ-s viljeldavatele vaimsetele, praktilistele ja kehalise kasvatuse tegevusaladele. Võime siis jõulupühadele ja aastavahetusele minna vastu rahuldava tööbilansiga.

*

Kuid ülesanded ja kohustusedki suurenevad ja eelolev aasta nõuab ÜENÜ-lt erakorralisi pingutusi. Tahame ÜENÜ 20. aasta täitumise tähtpäeva tähistada suuremate ühiste ürituste ja pidustuste läbi viimisega, mil puhul kogu 1939. aasta tegevus omab eriti ulatusliku ja intensiivse ilme. Tähistamise kõrgpunktiks kujuneb üleriiklik kokkutulek Tallinnas väliskülaliste osavõtul ühisesinemisteks ja pidulikuks aktuseks.

On ootamas pidev töö kõikidel vaimsetel, kehalise kasvatuse ja praktilistel tegevusaladel, millele lisandub hoogtõid ja võistlusi.

ÜENÜ aastad on ta viinud lapseast meheikka. Oma tegevusega on ÜENÜ saanud populaarseks kõigis kodumaa nurkades ja isegi välismaal. Eelmiste aastate optimism, teohimu ja visadus ning tahe aidata kaasa kodumaa õitsengule juhivad ÜENÜ noori ka aastavahetusel. Üksikud tegelased võivad vahetuda ja siirduda — ühendus jääb, rada ja eesmärk on sama. Püsib ka seesmine soojus ja jõud, mis senigi on ÜENÜ elus mõjunud väljakiirgavalt.

Häid pühi!

A. Meikop

HUGO LEPIK

Naised lugemas (õli)

RAAMATU SAATUS

Raamatu sünn, trükikunsti leiutamine peagu viissada aastat tagasi on inimkonna ajaloos võrdne tule leiutamisega. Need kaks leiutist on tõepoolest sama hõimu: trükikunsti tähendas tule leiutamist, vaimse tule sünni.

On õige, et väga suur osa inimkonna kõige kallimast, jäädavast vaimuvarast on olnud juba enne Gutenbergi leiutist. Alguses oli Sõna.

Ärgem unustagem: raamat on ainult vahend. Enne raamatut, enne ühtegi vahendit, oli inimõte, oli luule. Tõsi, raamatu-ajastust on pärit niihästi Shakespeare kui Goethe. Aga enne raamatut olid juba Taaveti laulud, Hiibi raamat ja Ülemlaul, oli Odysseia ja Ilias, oli Aischylos ja Sophokles, oli Divina Commedia. On koguni olnud olemas terve liik suurt luulet, mis pole säilinud järelpõlvedele papiiruse või pergamendi abil, vaid kõige algupärasemas panipaigas, inimajus. Meenutagem ainult Eesti ja Soome miljonilisi luuleridu. Rahvaluules, olgu see kreeka või soome-sugu rahvaste oma, anti inimõte, luule põlised kujutelmad ilma ühegi vahendita edasi.

See ei vähenda aga raamatu sünni määratud tähtsust. Kõik elasime ju ainult paari kuu eest läbi lühikese, aga seda tihedama sõja-kartuse. Võisime nagu Ilmutuseraamatust laenatud nägemustes, mis kahjuks olid üsna kaine aju saadus, kujutella hävingut külva-aid lennukeid maailma suurte vaimsete varaaitade kohal. Paistis enam kui tõenäolisena, et oleks paratamata hukkunud inimkonna ühist kultuurvara. Aga, — kuigi need nägemused oleksid tõeks saanud, kuigi oleks hävinenud asendamatu käsikirju, haruldasi trükke, kalleid kunstitöid, siiski ei oleks see tähendanud ligikaudugi niisugust kultuurilist katastroofi, nagu oli vähe pärast Kristuse sünni Aleksandriasse kuhjatud kultuurvarade häving. Seitsetasaduhat käsikirja hukkus tookord tulekahjus! Raamatut aga ei saa hävitada nagu käsikirja. Tänu trükikunstile, oleks kaugelt suurem jagu hukkunud raamatutest olnud alal teiste maade, teiste maailmajagude raamatukogudes. Neid oleks olnud vaja vaid uuesti trükkida, et täita uusi raamatukogusid. Ei ole ka pärast trükikunsti

leiutamist enam võimalikud niisugused kirjanduse kurbmängud, nagu et meil Sophoklese draamadest on järel õieti ainult riismed, — üle sajast draamast umbes üks kümnendik, — seitse.

Trükikunsti leiutamine, raamatu sünd tähendas õieti valdava dünaamilise jõu vabanemist, lahti laskmist. Alles raamat tegi teaduse, tegi luule tervele inimkonnale kättesaadavaks, vabastas ta käsikirja kammitsast.

Raamat, — see on liikumapanev jõud, — niihästi elu loov kui ka elu hävitav. Ta on niisama dünaamiline kui teine vähe varema ajastu suur leiutis: püssirohi. Igaüks meist, kes kunagi on seisnud suurte raamatukogude vaikuses, on olnud sunnitud tundma nähtamatut aga ühtlasi vägevast jõudu, mis on otse hoovanud pealtnäha liikumata, surnud köidetest. Raamatud hingavad, neil on elu sees, ka siis kui neid ei loeta.

On inimesi, enne ning praegu, kellele raamat tähendab rohkem kui söök ja jook ning maine vara. Raamatu pärast on mindud tuleriidale ja raamatud omalt poolt on samuti rännanud tuleriidale.

*

Praegusel ajal on märgata imelist vastuolu, ühelt poolt raamatutoodangu ja eriti raamatu levinemise enneolematut tõusu, mis loomulikult peaks ühtlasi tähendama raamatu kasvavat osatähtsust elus ning kultuuris. Teiselt poolt on ikka sagedamini kuulda hüüdjaid hääli, kes hoiatavad raamatut varitsevatest hädaohtudest.

Raamatu tähtsuse tõus on osalt puht-kaubanduslikku laadi. Kunagi varem ei ole praeguses ulatuses võetud raamatutoodangus ja levikus tarvitusele samu võtteid, mis igal teiselgi kaubanduslikul alal. Võiks väita, et raamat on muutumas kaubanduslikuks saaduseks, äri esemeks. Iialgi enne kirjandusajaloo kestel ei ole raamatute, eriti muidugi romaanide trükid suurtes kultuurkeeltes saavutatud sääraseid tippe, nagu praegu, kus nad heal juhul kerkivad sadade tuhandeteni. Vastavalt on kasvanud kirjastajate reklaam raamatule, reklaam, mis muidugi peamiselt on kaubanduslikku

laadi. Ajaleht ja raadio mõlemad seisavad kirjanduse leviku teenistuses.

Ruumi vähesus ei luba pikemalt peatuda küsimuse juures, kui võrd kasulik on tõelisele luulele niisugune kaubanduslik propaganda, kuna ta juba oma lühivides peab eelistama suure turu nõudeid.

Hoopis rõõmustavam nähe on aga teine, puht-ideeline propaganda, mis on käima pandud kirjanduse leviku, raamatu rahva sekka kandmise otsustarbel. Sellise ideelise propaganda tunnistajateks oleme ka sel hetkel, Eesti raamatunädala avaaktusel. Kõikjal, mitte ainult Eestis, korraldatakse raamatupäivi, raamatunädalaid, raamatunäitusi, selgitavaid loenguid, kirjanduslikke võistlusi. Elevus raamatu ümber on näiliselt suurem kui kunagi enne.

Aga millest see erakordne elevus? Kas on raamatul vaja erilist kaitset, erilist tuge?

Ei saa salata, et see tõepoolest on praegu nii mitmegi kirgliku raamatuseõbra veendumuseks. Prantslane Georges Duhamel on avaldanud raamatu „Défence des Lettres“ — Raamatu kaitseks — mida läbib nagu appihüüd: raamat on hädaohus. Üsna hiljuti kirjutas noor Soome esseist Olavi Paavolainen samal teemal ühes Soome ajakirjas. Duhameli lähtekohaks on, et inimkonna praeguse hariduse saatus on seotud raamatu saatusega, — hävib raamat, hävib ka kultuur. Igalpool näeb ta aga kadu raamatule. Kino, raadio, pildilehed, kõik on raamatu vaenlased ja kukutajad. Nad teevad raamatu aegamööda tarbetuks, kuna nad rahuldavad inimeste teadmiste janu ja luuleelamuste tarvet kergesti nauditaval kujul, mis ei nõua seda vaimset tööd ja pinget, mida nõuab raamatuse süvenemine. „Pilt surmab raamatu“, ütleb Paavolainen. On lähenemas uus primitiivsem, meelelisem, lihtsam ajastu, oma ühekülgse füüsilise, spordilis-sõjalise kultuuriga, mille ees vaimu kõrge areng, intellekt ja meelekujutus, teaduse ja luule osatähtsus peab paratamatult taganema, vähemalt ajutiselt. Luule ja vaba teaduse asemele astub doktriinne teeniv luule ning teadus, olgu siis usuliste, ühiskondlike või po-

L. JÜRISSEON

Raamatuturul (lito)
Riigi Kunsttööstuskool

liitliste ideede teenistuses. See tähendab aga loova vaimu kangujäämist. Duhamel lõpetab oma raamatu sõnadega: „Ütlen oma kaasaegsetele, et trükiasi on püha, aga et see on suures hädaohus, et lugemistahe on kahanemas, ja et on vaja tervenduse abinõusid selle vastu, mida pean suureks õnnetuseks inimkonnale.“

*

Arvan isiklikult, et nihästi Duhamel'i kui Paavolaise vaated on üleliia pessimistlikud, nii palju tõtt kui neis ka sisaldub. Seni ei ole katsutud raamatu ainuvalitsust kukutada ühegi uue leiutise abil. Peagu viissada aastat on raamat meile vahendanud teadmise, mõtte, meelegujutuse rikkust. Aga nagu algul tähendasin, raamat on vahend. Meie, kes elame niisama suurte ja peadpöörivate leiutuste ajajärgul, nagu seda oli Gutenbergi ajastu, lennuki, raadio ja televisiooni ajal, meile ei tohiks tunduda liig võõrana mõte, et raamat kord asendatakse mõne teise, uue, veel sündsama vahendiga. Mis-

sugune ta oleks, kas vahendaks ta meile mõtet silma või kõrva kaudu, selle probleemi arutamise võime mureta mõneks ajaks jätta utopistlike kirjanike hoolde.

Luule, inimõtte aga on, nagu öeldud, vanem kui raamat, vanem kui kivikirjad, papüürus ja pergament. Võtku ajastu vaim ajutiselt missuguse suuna tahes, ikka sünnib edasi maailmas inimesi, kes on valmis võtma oma õlgadele loova luuletaja, loova teadlase kannatusristi, ta pärisosa, ilma milleta ei sünni suurt luulet ega loovat teadust.

Meie kõik aga oleme ikka veel raamatuajastu kasvandikud. Keegi inglise luuletaja ütles mulle kord: „Kui tahan luuletada, lähen aeda ja palvetan: Lord, give me the living word!“ Issand, anna mulle elav sõna!

Austagem, armastagem raamatut! Raamatus on inimkonna elav sõna*).

Aino Kallas

*) Kõne Raamatunädala avaaktusel 4.XII 1938.

Hiiuvalss

Viiulil Evald Viidik 21 a. vana, Hiiumaal 1929.

Tantsu tuntakse Hiius ning kohati Muhus, Kirde-Saaremaal ja Lääne-maa rannikul. Vastavalt sellele on tantsul ka palju nimesid: Hiiuvalts, Hiiu rant, Supimoori valts, Krossamees, Vabrikumeeste valts, Kõpu valts jne. Tantsu tuntakse neis kohtades eri variandi ja eri viisi järgi. Mõnel pool leidub ühele tantsuvariandile mitu viisi. Hiiu valss, mistahes variandis, on kahtlemata seni teada olevaist eesti rahvatantsudest üks raskemini õpitavaist — aga hästi tantsides on ta oma hoogsuses eesti huvitavaim ja ilusaim tants.

Hiiu valsi samm.

Samm jagub kahele taktile. Kuna sammu õppimine on küllaltki raske, anname poisi ja neiu osa kohta eraldi kirjelduse.

Poiss.

1. takt.
 - I osa Parem jalg sammu võrra ette.
 - II osa Vasak jalg parema kõrvale.
 - III osa Seisk.
2. takt.
 - I osa Vasak jalg väikese sammu võrra ette paremale ja pööre paremale. Parem jalg tuleb järele.
 - II osa Pööre jätkub vasaku jala põial $\frac{3}{4}$ ringi. Parem tuuakse vasaku kõrvale natuke ette.
 - III osa Pööre ($\frac{1}{4}$ ringi) jätkub mõlemi jala põial. Pöörde lõppedes laskub poiss kandadele.

Neiu.

1. takt.
 - I osa Vasak jalg sammu võrra taha.
 - II osa Parem jalg vasaku kõrvale.
 - III osa Seisk.
2. takt.
 - I osa Parem jalg väikese sammu võrra taha vasakule ja pööre vasakule. Vasak jalg tuleb järgi.
 - II osa Pööre jätkub parema jala põial. Vasak jalg tuuakse parema kõrvale natuke taha. (Pööre on neiuale raske, poiss aitab teda sel moel, et keerutades hooga libistab neiu tugijalal.)
 - III osa Pööre ($\frac{1}{4}$ ringi) jätkub parema jala põial, vasak libiseb kaasa. Pöörde lõppedes laskub neiu kandadele.

Esimese takti jooksul ei ole pöördumist, teise takti jooksul pöördutakse terve ringi. Sammud sooritatakse kiirelt võrdlemisi sirgetel jalgadel. Ülakeha hoidub ette — puusad on välja sirutatud.

Hiiuvalsi hüpaksamm.

Poiss, astudes vasaku jalaga sammu ette, viib keharaskuse sellele ja tõstab põlvest kõverdunud paremat jalga ette üles ning teeb tugijalal (vasakul) takti III osal hüppe. Järgmine takt algab parema jalaga. Täpselt samuti toimib neiu, ainult vastavalt teise jalaga (vaata pilt).

Hiiuvalsi võte.

Poiss, hoides neiu parema käe enda vasakus toetab selle enda vasakule puusale ja neiu vasaku käe oma paremas, toetab selle neiu vasakule puusale.

Võtte juures hoitakse ülakehad peagu üksteise vastu, nimme kohalt aga tublisti eemal (vt. pilt E. Noorases nr. 8 — 1938 lk. 279).

Viiulil Ed. Mägi 28 a. v., Vahtrapa kl., Sülla tl. Hiiumaal 1938 a.

Tantsu kirjeldus

Algasend: Paarilised kodarjoonel kõrvuti.

Lähteasend: Paarilised võtavad hariliku valsi võtte, kuid nii, et jäävad kõrvuti kodarjoonele (vt. pilt).

A osa Alates väliste jalgadega liigutakse 15. hüpaksammuga vastupäeva. 16. takti asetub neiu ringjoonele poisile näotsi ja paarilised teevad kohal 2 rõhulist jalalööki vastu pörandat (poiss parema ja vasaku jalaga — neiu vasaku ja paremaga 16. takti I ja II osal) ning võtavad Hiiu valsi võtte.

B osa Paarilised keerutavad päripäeva Hiiu valssi, suures ringis liikudes vastupäeva. 16. takti III osal teevad poisid mõlema jalaga korraga rõhulise löögi vastu pörandat. Kordamisel (taktid 9—16 teist korda), poiss enam ei tee rõhulist lööki vaid paarilised võtavad lähteasendi ja hariliku valsi võtte või lõpetavad tantsu.

NB! 1927. a. suvel demonstreerisid ÜENÜ Kasevälja osakonna rahvatantsijad kutsed Hiiu valsile ehtsalt küla viisi. See seisis selles, et neiud asetsid ühele — poisid teisele poole tantsuruumi. Kuuldes muusikat läksid poisid hüpaksammuga otse üle pöranda neiude juure. Minek toimus jõuliselt ja väljakutsuvalt, rusikas käed vibutasid ette ning taha. Jõudes neiu ette tegi iga poiss jalaga rõhulise löögi vastu pörandat. Kohe järgnes hariliku valsi võtte ja alustati hüpaksammuga ringiliikumist.

U. Toomi

Kelle juure peame minema?

Maailm koosneb lõpmata paljudest üksikasjust ja üksiknähteist. Inimene sünnib nende keskele abitu võhikuna, kelle suurimaks ülesandeks selles maailmas ongi, õppida tundma võimalikult palju. Muidu ei suuda ta elada, aga end oma elus hästi tunda.

Aga ka virgeimale õppijale jääb tundmatuks veel palju. Sellepärast on materiaalsed alad jaotatud eriteadusiks, osakondadeks, mida üks isik võib õppida tundma põhjalikult. Teised, kui nad vajavad selgust mõnes küsimuses, võivad pöörduda siis eriteadlase poole, kes annab oma nõu ja abi. — Kuid iga inimene vajab abi ka oma isiku ja elu sisemises su-

hetes. Kelle juure peame minema siis? Keda usaldada?

Kes on meie isikliku elu probleemide lahendajad? Usaldatav sõber, hingekarjane, mõni lugupeetud avaliku elu tegelane, ajakirja küsimis-kostmiste nurk, lõppeks arst. Ja siis, kui neist keegi midagi ei ole suutnud ütelda, pöördutakse kirjanduse poole, kus mõni targem pea, arukam vaim või geniaalne andjuhuslikult ehk on lahendanud ka sinu põleva probleemi. Siin vähemasti ei olda isiklik, ei tehta enneageid otsuseid su riietuse, tasumisvõimaluste, nutetud näo või tülpinud ilme järele. Siin ei tarvitse sa pihtida oma

piinlikke saladusi vaid otsid ja ootad, kui võrt on autor suutnud lahendada elu saladusi, mille tundjaks ja lahendajaks ta ennast on hinnanud, haarates teose kirjutamiseks sule. Elu on suurel määral individuaalne. On küsimus, kui võrt üldse üks isik võib mõista ja läbinäha teise hingeelu. Sõber, hingekarjane, ajakirja vastus ja arst võivad su ees teeselda kõiketeadjat, lahendades asju lausetega, mille külge hakata ei saa. Teose autor aga on sunnitud paljastama end ja oma võimete ning teadmiste pagasit.

Kuid jälle kerkib küsimus: Kelle juure peame minema? Aasta aastalt ilmub uut kirjandust. Teaduslikku, ilukirjanduslikku, luulet, proosat. Sajad autorid käsitlevad ühte ja sama probleemi. Keda lugeda, keda usaldada, kellele tasub maksta raamatu eest? Sada autorit, sada lahendust. Üks maalib teatud eluviisi maapealseks paradüümsiks, mille uksi vaid, kahjuks, valvatakse rumalate moraaliüüngrite või kadedate naabrite poolt; teine käsitleb neid paradüüsi kippujaid kui normaalse arukuse pinnalt ära libisenud isikuid, kes pimesilmi hävitavad oma tervist, perekonna õnne, hingelisi ja vaimseid võimeid. Üks näeb juba väikelapses mingit kahtlaste ihade pesa; teisele on sama laps puhas taim, kes omas abituses vajab oma ümbruselt südamlikku hellust.

Autoreid palju ja lugejaid palju.

Kelle juure peame minema? — See on valus küsimus asjade lahendamisel, mis on teravalt isiklikud, mida silm ei ulata vaatlema ega käsi kompima. Kui räägid oma põlevast armastusest isikule, kes üldse ei ole seda tunnet läbielanud, siis ei tarvitse ta teile ütelda, et tema hinges vastav osakond puudub. Ka tema on oma eluajal kasutanud sõna „armastus“, olgugi mõistes, näit.: koer „armastab“ konti, ma „armastan“ magada. Puusepp ega ammugi keemik ei hakka teile laua valmistamiseks soovitada liimi asemel dekstriini või kartulijahu klistrit, kuigi nood kõik on kleepained; hingeelu aladel juhtub aga säärane asendamine kergesti.

Komponist on kunstnikest õnnelikem — tal ei ole võimalust vähemasti klahvide vahele lüüa. Sõnakunstis seda võib, kõnelemata kõigist muist patustusist. Lugeja tunneb vaid pisut maigutust, sobimatust, läägust ja läheb edasi, sundides end uskuma, et nii see peabki

olema, eriti, kui tegemist mõne kuulsaks tunnistatud autoriga.

Viimasel ajal väidetakse, et iga haritud inimene võib olla sõnakunstnik — vähemalt omaenda isikliku elu võib ta romaanina mahakirjutada. See väide ei pea paika. Oma elulugu edasi jutustada võib igaüks, kuid romaaniks kirjutada mitte, sest romaani autorilt oodatakse psüühika tonatsiooni tundmist. Hingeelus valitseb sama täpne keemia kui mateeriaski.

Sõna „kunst“ kasutatakse kahes tähenduses: 1) kui isiklise osavuse demonstreerimist (kus võidakse demonstreerida ka klahvide vahel mängimist!) ja 2) kui teost, mis loova võime poolt mingisugustest objektidest (värvid, helid, kivi, puu jne.) looduspäraste suhtevahekordadega koostatud. Kunstiteos on proportsioonide küsimus, mille viimseks aluseks on looduslainete arvulised vahekorrad. Tänapäeva teaduse järele meie meeled tajuvad vaid lainevahekordi ja iga mateeria koosneb lainetest.

Kunst kui demonstreerimine on ajaviite iseloomuga: me imetleme teises seda osavust, mis meil endil puudub. Kunstiteosel aga on suur ülesanne — häälestada vaatlejat või kasutajat puhtasse helitõusse. Normaalseid looduslisi vahekordi esitav kunstiteos tõstab meid meie tavalisest koduõhkkonnast, mis tihti peale on vaid suur detonatsioonide hunik, välja, ja paigutab sellesse normaalsusse, kuhu me oleme loodud.

Kirjanduses, sõnakunstis, tajume me looduslisi lainealuseid raskesti. Ta käsitleb ruumiliselt ja ajaliselt laiu alu. Aga seda laiema piirid on tal ka kõrvalekaldumiseks oma normaalsest iseloomust ja ülesandest. Enam kui mujal seisab siin tõelise kunsti saladus „igavesee elu sõnades“, — nois psüühika nootides, mis ikka ja alati helisevad samas toonis, sama lainesagedusega. Tabades joont, mis on pärit elu ürgsusest, igaviklusest, sunnib ta lugejat teadvuslikult ja teadvusetult joonduma sama elu igaviklusega — seadustega, mis hoolimata kõigist füüsilisist ja psüühilisist detonatsioonidest elu alal hoiavad ja edasiareneda lubavad. Ja aegajalt tunnevad me rõõmu lihtsalt kaasa heliseda neile akordidele, mida keegi oma igavese sõna oskuses on pannud helisema oma teose lehekülgedele. Kõik muu on asjatult tehtud töö.

H. Ranna

E. UUSEN

Kompositsioon
Riigi Kunsttööstuskool

Kehakultusest ja kehakultuurist

Tänapäeval paiskavad isa ja ema oma noore järeletulija välja perekonnarüpest ja selle kasvatusmeetodeist niipea, kui lõpeb nende sisemine jõud ühtlustada oma kasvatusvõimet noore kodaniku kalduvuste ja vajadustega. Ent kuhu satub noor, arengutäiusest mõõtna- matus kauguses seisev indiviid siis? Üldiselt ni- metamegi seda tänapäevaks või tänapäeva ühiskonnaks, mis haarab siis noore kõigi ta meelte ja mõistusega — ja kuhjates temasse masinastava tehnika ja mehaanika abil hiigel- hulga erinevais suunis arenend teaduste hävi- tavalt mitmekesiseid ja vasturääkivaid tööks- pidamisi, tekitab tas võimsa muljete konfu- siooni, mis sunnib noort astuma eelkõige vaenujalalä eelnenud generatsiooniga, siit — arendama kõige suhtes skeptilisi, ironilisi ja relativistlikke töökspidamisi ning lõpuks suun- duma vaimsesse anarhismi, sedagi parimal juhtumil. On vaieldav, kas vahest sest ummi- kust väljapääsu otsimiseks või jälle ummiku eriilmelisele mõjudele alistudes — ent kum- matigi sõltuvana sellest — tekib noortes tihti vajadus haarata kõige nn. elulise, dünaami- lise, asjaliku ja konkreetse järele, kuid kõigi muude neid suhtumusi iseloomustavate näht- tuste seas esineb siin nüüd kõigile hästi- tuntud tüüp, sportlane, täie enesestmõiste- tavusega.

Sportlasega nõustub tänapäev oma mitme- suguseis iseloomulikes faktoreis, — eeskätt ajakirjandus, mis kritiseerib ja õhtab üksik- sportlasi; kool (s. o. arendus- e. hariduspo-

liitika) mis püüab sportlast ja sporti kui näht- tust paigutada mingisuguseile aluseile; hulk teadusi, eeskätt loodusteadused, nagu füsioloogia ning meditsiin; rahvuspoliitika, mis eeldab väites „mens sana in corpore sano“ vaimu kui argumendina võetud korpuse funktsi- ooni ja sportlike põhimõteteid seega rakendab väärtusliku riigikodaniku saamiseks, tihti keha sidudes terve vere ja rassiga, jne. Seega evib see, mida nimetatakse üldiselt kehaliseks kasvatuks, väga tähtsa ja arvestatava koha hulgas kultuureluavaldusis.

Seda hämmastavam on nüüd seik, et keha- lisele kasvatuksle kui eetilisele ja esteetilisele väärtusele on lähenetud äärmise pääliskaud- susega, parimal juhtumil käsitles teda arenguloolisest seisukohast. Isegi liiga pääliskaudselt suhtutakse vajadusse pilku heita loosungile, mille väljendasid paarituhande aasta eest peagu tundmatu hingeelu ja pre- tensioonidega võõramaalased — ja sellele omapärasele nähtusele, mis nimetatud tsitaadi kaitsva tiiva all on jõudsalt üles kasvanud ja välja arenenud selleks, mida nimetatakse nüüd üldiselt tegelikuks kehaliseks kasvatuks. Tuginedes kogemusile ajakirjandusest ja te- gelikust kasvatussüsteemist võiks kogu seda nähtust pigemini kokku võtta lühidalt kahes järgnevas iseloomustavas kategoorias:

1. tendents seada kehalise kasvatuksle siht kehha endasse. Lähemalt uurides seda püüet satume me aga üllatavaile tulemusile: keha- lise kasvatuksle eesmärk kehas ehk lõpmatult

areneva keha ideaal ei ole sugugi lõplik väärtus omaette, vaid tähtsamaid komponente teatavas kompleksis. Ja viimane on nimelt resultant atavistlikest juhtlooma endamaksmapanekutungidest. Meenutetagu siin puhul rekordspordlaste apellatsiooni kehali-sele tooniandvõltsel, ülemaailmsete kuulsu-sele oma võimsaimate bi- või tritsepside, südamelihaste või neerupääliliste põhjal.

2. tendents eitada kehaarendamist eesmärgina, nimetada teda vahendiks, omistada talle inimsustarendavaid väärtusi (eetilisi ja esteetilisi), ent tegelikku meetodeis ekselda 1. punkti all tundmaõpitud nähtusele pürgimise ja mittemillegi vahel — seda üsna lihtsal põhjusel, et meetodite eeldused niisama ekslevad on.

Nii võib esimest nimetada antud sportnähtuse piirimõisteks ja teist reaks, mis esimesse suundub, seda aga võimete puudusel ei saavuta. Nimetagem esimest kehakultuseks ja teist kehakultuuriks. Reserveiritagu siin küll juba teatav võimalus väljapoole nimetat voolle, mille olemasolu täiesti ei saa eitada. Näeme, et seisukord on vähetõotav, et jumal Sport hakkab praegu muutuma illusiooniks. Millest on see siis tingitud? Kas vana hää „mens sana in corpore sano“ ei pea tõesti enam paika või tuleb kahtlustada neid, kes selle loosungi all kasvatusa asemel võib-olla midagi absurdset sooritavad, teda kasutades nagu suitsukattena. Uurigem lähemalt toda antiiklase maksimi!

Mõisted „mens“ ja „corpus“, „vaim“ ja „keha“, „ihu“ ja „hing“ viivad meid ju tsiteeritud devoti kalla juurdlemisel varem või hiljem nende nn. „ihu“ ja „hinge“ täpsemate suhete küsimusele. Seega oleme otse sattunud igivanale filosoofilisele probleemile, mille lahendust on otsinud metafüüsikast.

Sest niipea kui hakkame kahtlema teesis, et antud „terve keha“ vahetult tingib „terve vaimu“, oleme sattunud hingelise ja kehalise maailma seotuse või lahutuse, ühesuse või kahesuse probleemi ette. Seega on küsimuse põhilaad sügavalt filosoofiline, millest enne kõike muud johtuvad järgnevad esmajärgulise tähtsusega sehtud:

1. otsust inimkeha kohta ei saa seniste tulelemuste põhjal milgi tingimusel viia lõplikkuks; 2. otsusele inimkeha arendamise sihtide kohta tuleb esialgu otsida vastet filosoofia empiirilisele nähtusile põhinevais osis, seega normatiivsete väärtusteooriate, eetika ja esteetika valdkonnist.

3. otsust inimkeha arendamise kohta ei saa järelikult milgi tingimusel anda tegelikud sportlaste ise, kui neil puuduvad eeldused filosoofilisiks spekulatsiooniks, ja kui nad seda ise on andnud, siis tuleb neid otsusi (s.o. kogu tänapäeva sportlikku tegelust) tingimata revideerida.

Leitud punkte üksikult põhjendades satume kohe esimese puhul tuntud faktile, et seni pole veel õieti keegi saanud lõplikku lahendust anda hinge ja ihu vahekorrale — kas siis nende eneste vahel või mõne substantiaalse hüpoteesi suhtes. Rõhutagem, et juhul, kui mõni senivalmitud metafüüsilisist süsteemest omandanuks pidevama tunnustuse, ja viida-

nuks teda läbi teaduslikult sügava järjekindlusega, kujunenuks meie kehalise kasvatus (resp. üldise kasvatus) süsteemid välja hoopis teissugustena võrreldes praegusega, mis on täis ebajärjekindlusi ja vastuoksusi, nagu hiljem näeme. Kuid et ükski teooria nagu materjalism jt. ei kõrvaldanud psühhofüüsilise vastuolu paralleelismi; et dualismist tuletetav ihu ja hinge vastastikune mõju hävitas jällegi dualistliku printsiibi enese — see ei võimaldanud tegelikul elul astuda ühegi metafüüsika raamesse ja kasvatus käis oma teed nagu kõik teisedki teadused, jälgides mingit n.ü. „loomulikku“ arenemissuunda. Ja kuhu on nii jõutud?

Nagu nägime — seisukorda, kus tugine-takse päämiselt füsioloogiale, puhuti ka psühholoogiale ning väärtusteooriale — äärmise juhulikkuse ja dogmaatilisevega. Füsioloogia (nagu ka praegu tunnustetud metafüüsikavaba psühholoogia) on täiesti kirjeldavaid täppis-teadusi, analüütilise iseloomuga, milletõttu tuleks tähelepanu juhtida sellele, et ta pole kunagi võimeline avastama tõelisi põhjusi, vaid piirduma deskriptiooniga kogemusliku „post hoc ergo propter hoc“ piires. Seega ei taheta sugugi eitada füsioloogia kui ka psühholoogia tähtsust olude analüüsi ja paljude asjade seni veelgi tundmatumast seisukorrast väljatoomise puhul, vaid pigemini rõhutetagu seda, ent järeldetagu sellest, et kasvatusnorme ei tule otsida mitternormatiivseist teadusist.

Nüüd olemegi lõpuks jõudnud kehalise kasvatus eetiliste ja esteetiliste väärtuste ja normide küsimuseni ja meid huvitab, kui õnnelikult võiks seda lahendada. Eeskätt vaadeldagem aga seniseid lahendusi.

Usaldades seni teadlik-teaduslikemat kehalise kasvatus mõiste väljundust, mis leida näit. entsüklopeediais, saavutame üldiselt järgneva ainuõigeks peetud kehakultuuri credo:

Kehaline kasvatus on inimeste füüsiliste võimete sihikindel väljaarendamine, saavutamaks koos vaimse kasvatusena inimtervikut tema võimalikemas täiuses; toimub kehaliste harjutuste elu, võimlemise ja spordi kõrval ka tervete eluviiside, distsipliinitunde jne. arendamises, mille kõige füsioloogilised väärtused on silmanähtavalt tagajärjekad vahendid inimkeha säilitamiseks ja arendamiseks.

Spordist näeme samul alusel, et see on kehalise kasvatus eriharused, mis avaldub mänglevas, ent kindlate reeglite järgi inimese keha võimeid arendavas tegevuses, jagunedes individuaalstlikeks võistluslaadilisteks ja teisest küljest massiliselt harrastetavaiks kehalisiks harjutusiks.

Mõlema mõiste puhul toonitatakse eriti positiivset väärtust karakteri ja vaimu kujundamise suhtes, tahtejõu vääristavaid pingutusi võistlustel, distsipliinitunde tekkimist mängusäädustele alludes ja kehaharjutuste üldist mõju — inimest sundida mõtlema ja tegutsema kindlatahteliselt.

Võttes kõike seda antud esialgu häatahtlikkusega ja sügavama kriitikata, leiame ta olevat kahtlemata õilsa ja üleva ning ei või just ütelda, et eriti kummutetavagi, sest näib see ju päämiselt opereerivat vaimu ja keha näi-

lise dualistliku autonoomiaga, nähetega, mis antud meile sõltumata põhilisemast, substantiaalsemast tundmata olemusest iseeneses. Metafüüsilisel eeldusel n.ü. kerge südamega võimalikult ruttu ära siirdumisega on püütud seega anda kehaleisele kasvatusel põhinev eetilise eesmärk: täiuslik tervikinimine. Ja tõesti sedagi eitada pole mõtet ega vajadust: Aristoteelse ajast on kehtivaks jäänud aforism, et inimese õnn seisneb tema nende omaduste väljaarendamises, mis teda inimeseks teevad (seega kõigi mitte-vegetatiivsete omaduste kultiveeringus).

Seda häirivamad on nüüd nähtused, mis end meile kehaleise kasvatusel tegelikkuses päälle suruvad: hälbimused kõigist põhialuseks võetud juhtmõttest. See sunnib meid neid põhialuseid kõigepäält tugevasti kritiseerima ja siis viga asetama — meetodisse.

Tõesti, kaaludes lähemalt viimast võimalust, leiame sellele tähelepanndava õigustuse: kõiki konfusioone, hälbimusi, tegutsemishäireid ja -vastuoksusi, mis on tabanud kehalist kasvatust, võib taandada ühele faktile: harjutuste süsteemist on saanud hindamissüsteem. Nagu nägime kehaleise kasvatusel aluste vaatlusel, oli sääl rõhk asetet kehalistele harjutustele, millest olenevalt loodeti saavutada kehalist täisosaväärtust inimtervikus. Tegelikkuses näeme aga hinde: sentimeetri, sekundi, grammi kehtivust ja mõõduandvust, ja siit kaldumust juhtida kõiki kehakultiveerijaid omapärasele ja põhialuseis mitte ettenähtud sihile, üldisele populaarsusele, tunnustetusele, kuulsusele. Seega on „kehaleise võimete sihikindla väljaarendamise“ asendanud teatavate lihaspartiiide ülearendamine. Inimterviku nimel koostööst vaimuga on saanud lõpmatult ringlev ja näruselt viljatu vaenlik poleemika vaimukultuuri esindajatega ja isegi nendega, kes sooviksid ühtlust, sihikindlust ja kultuuri tuua kehaleise kasvatusse. Individuaalse võistlus-sporti kasvatav ja distsiplineeriv mõju on suunatud esikoha toomisele, mis on kujunenud üleolekuga mängimiseks, mitte aga gentlemanliku kaotamise harjutamiseks (nagu küllalt on toonit), sest ikka pole veel avastatud, et distsipliin ja gentlemanlikkus on isikupäraselt antud vaimseis võimeis ja nende avaldamine spordiväljal ainult funktsioon, mitte argument (millega on asutud umbes meetodile, et ühe sõrme treenimisega areneb ka käevarelihas, mitte aga, et kogu käe korruga arendamisega iga sõrm niikuinii areneb). Reeglid aga, mida nimetatakse kasvatuslikeks väärtusteks, on meelevaldselt ja kriitikata võetud konventsioonid, mille puhul pole keegi vaevunud nende tõelisi väärtusi kindlaks tegema, vaid on küllastet nende ettevalmistava väärtusega mitmesuguseile „elureeglitele!“ — enamikus samasugused meelevaldsed ja kriitikata konventsioonid.

Ma ei soovi enam eriti vihjata paradoksele, mida isegi küllalt on ette toodud: „võitlustahe või -kiring on noorte kasvatav mõju, eriti kui arvestada riskimomenti...“ (mis on aga kires tõesti inimlikku?, kas ta pole ürgmetsast pärit struggle of life? kas ei soovita seda ikka veel revideerida?).

„...Kel on terve keha, evib ka niikuinii terve vaimu...“ (kas jõuame ükskord siis sinnamaale, et kuulitõuge toob meie ajju kõik teadmised matemaatikast või 400 m jooks elufilosoofiast ja kaob igasugune vaimuvajadus?!); „...aga vaim on ikka veel nigelam kui keha...“ (?) (oleks huvitav teada, kas ajuta keha oleks kunagi jõudnud Olympia-mängude korraldamisele ja organiseerimisele) või — olla antud lauses järjekindl, loetagu siit siis välja vaimu üleaarustus üldse, aga tähendatagu ka, et isegi nende sõnade kõneleja (tegelikke spordijuhte!) loogikat tuleks lugeda vaimseks tegevuseks); „...sport on veel terve teele...“ (tähendab: terve ja haige lahutamine toimugu enne sportimisele asumist, et haige jääks veelgi haigemaks (vähemalt spordi poolt) ja et terve saaks veelgi tervemaks! Ja sporti olgu ikka vaja täiusliku inimese arendamiseks!); „...vaadeldagu seda riski spordiväljal, mis haarab ja endaga kaasa kisub noori...“ (risk — õieti millega? Jääb arvata — inimlikkust sihina arvestades, et — ainult tervisele); „...ja kui saavutustega rekordsporlast tahetakse eitada, siis arvestetagu ta mõju noortesse: kannab tema kollast lipsu, kannab seda ka kogu noorte pere...“ (aga see on ju ilme juhprintsii, kariloomalikkus: jumalaga isikuvabadus ja inimlik tervik!) jne.

Need on kõik tegelike spordijuhtide kõnedest novitud arvamused, mis isegi õigustustena peaksid teenima. Nii kaugele on siis tänapäeva kehaleise kasvatusel meetod arenenud! Jääb vaid konstateerida üha arenevat sporditusiasmi, kehakultust ja kehakultuuri lähenumist esimeses kategoorias antud limesele (võimlemisrühmad pretendeerivad samuti võistlusil esikohtadele ja hakatakse arvestama samuti nende individualistlikku koostist juba antud võimetega isikust). Hariutuse ja nende tulemuste koordineerimise meetod vaimsete võimetega harmoonia moodustamiseks on erandnähtus — selliseid isikuid võib sõrmil loendada. Kurb.

Jlmar Mikiver

ILUMI

Näe, räitsakad kududes vaipa
 maad emakest katavad!
 Sügist — porrikülmanud laipa
 ja kõdunend elu matavad.
 Lund habrast ja külma —
 see karastab meelt!
 Hingest viib suve leinava ulma
 siludes hella üht valulist keelt.
 Mul lohutav lootus:
 pea selged ja valged on päevad!
 Ja südames õnnelik ootus:
 pea liuglevad jälle mu susaad.

Ellen Liiv

POEG

Tedresoo Mari kohta öeldi, et ta on nagu hea teras, mis ikka ja alati head annab teha. Kannatuste, murede ja raskuste ääsitules ei pragunenud tema loomus. Mari loomust ja kangelas-meelt imestati ning austati.

Selleks oli ka põhjusi... Kui Mari mees, Tedresoo metsavaht Tiit, äkitselt suri ja mõisnik Mari jäätmaale viletsa maalapikesega onni saatis, arvati külas, et nüüd ei jaksa Mari enam oma poega Sauli kihelkonnakoolis käia lasta.

Aga Mari jaksas siiski. Veel enam — linna kreiskooligi saatis. Küllap nõudis see naiselt vaeva, muret ja raskusi, ent Mari ei kurtnud, ei tüdinud neid kandes. Tuisuteel talveöödel, kott-pimedatel ja põhjatutel sügisöödel sõnkus ta pikki versti poja leivakoti ja puhtapesupaunaga maanteele, et seda mõne hää külamehega linna saata. Ja kui ei leidnud niisugust, vantsis Mari ise edasi-tagasi mitukümmend kilomeetrit linnateed. Et aga poeg saaks õppida, et tema ei tarvitseks nälgja tunda.

Ja alati jõulu eel ootas Mari poega... Külüst tulid mehed, veristasid sea. Kui Saul õpilase vormis, õhetav pakasest, Tedresoo jäätmaa hütikesse jõudis, tervitas teda hubane kodusoojus. Palavad, särisevad jõuluvorstid ja niisugune maitsev kadaka-marja kali, mida oskas teha üksnes Mari.

Kõik jõulud töid Marile suurima õnne, mida oskab tahta emasüda...

*

Ent saabusid jõulud, mis ei toonud harilikul, oodatud ajal Tedresoo hüttil ema jõulurõõmu, poega. Olgugi, et Mari väga ootas, ja valmistas... Ja kui ei saanud Sauli ka jõululaupäeva eelsel päeval, püüdis Mari poega vabandada:

„Ta ei saanud tänagi tulla. Pole kerge tulla, kui on sõda.“

Mari ei mõistnud, miks oli eestlastel tarvis pärast pikka maailmasõda veel alata sõda suure rahvaga, aga, et see hea ja tarvilik pidi olema, seda ta uskus, sest kõik tublimad mehed olid

läinud. See ju pidi siis hea sõda olema, hea asja pärast.

Tedresoo jäätmaa hütikessegi ulatas sõda. Sealt üle soode kumisesid kahurid, säristas kuuliprits ning raksus püss. Ja üle legendiku põgenesid võõrad sõdurid, võõrkeelsed mehed.

Ent Mari valmistus jõuludeks, oma ainsa poja vastuvõtuks. Aiva leidis vana silm akna ruudu ning samm jäi seisma murul, et vaadata teerajale, kas ta siiski ei tule.

Jõuluõhtu päike suri punetavas kumas. Rohekassinine, karge talvetaevas määrdus nagu verest, et siis pikkamisi tõmbuda sügavsiniseks, täis lugematuid, kiirgavaid tähekesi. Teibais praksus pakane ning mets oigas külmetades.

Ent Tedresoo hütis oli soe ja puhas. Ahjus leegitsesid sõed ja verivorstid olid panniga ahju ees — ahju lükkamiseks, kui ainult tuttav käsi lõgistaks ukse linki, tuttav jalg astuks üle võõruse põranda. Valgel laudlinal seisis lahtine piibel kahe, juba kunagi poolpõlenud küünla vahel. Pikka loevad tõsised, tööst ja murest murdunud ema huuled:

„Jää meie juurde, sest päike veereb ja õhtu jõuab...“

Mõttlikult tõusis pea, erksalt kuulatas kõrv. Tedresoo Mari süda tunneb, et Saul tuleb nüüdki, nagu alati... Mis peakski koolipoisil sõja ajal linnas pakilist olema?

....Ja ta tuligi. Selgi ööl saabus koju Tedresoo Mari poeg Saul. Kuhu pidigi ta jääma, kui veeres päike ja jõudis õhtu?

Aga ta ei tulnud ise. Ei tulnud oma noortel jalgadel, oma erksa sammuga, nagu varem. Ta toodi. Käed olid rinnal risti, müts külmanud sõrmede vahel ja üle silmade sinine-must-valge rätik. Kuidas võidi või saadigi uhkemini väikese ja vaese rahva Vabadussõjas langenud vabatahtlikku koolipoissi koju saata? Ja millega oleks võinud oma langenud poja juures valvav kangelas-ema rahulikumalt pisaraid pühkida, kui rahvuslipuga?...

Elmo Ellor

Jõulupoem

Õo tuhkjassinäs tähti tuskles,
kuu vaevu keset pilvi ruskles;
suur, tuhmund, tormist rebit kuu.
Tuisk eile tuhlas, tuuslar keerles,
tuhklumi tänavatel veerles,
ent hommikul — kõik kadund ju!

On jõululaupäev, külm ja kirgas.
Ja elu kihab linnas virgas,
suur askeldus, mis harva näht.
Ning nagu rõõmu tundes koidust,
veel varjab väsind silmis loidust,
üks taevaserval kustuv täht.

Siis peagi selgub taevasina
ja selle all — suur lumelina,
on vaip, mis kiirgab päikse käes.
Vaid südalinnas tänav paljas.
Kuid ehit kuusk on armsalt haljas
ning aken särab kirkas jääs.

Siis pärastlõunal: kõik on valmis,
ei ühtki viga Peetri salmis;
vaid ärevusest arg tal hääl.
Ja kuni ema katab lauda
ma ehin kadund õekse hauda
sää! vaikselt künkal rahumäel...

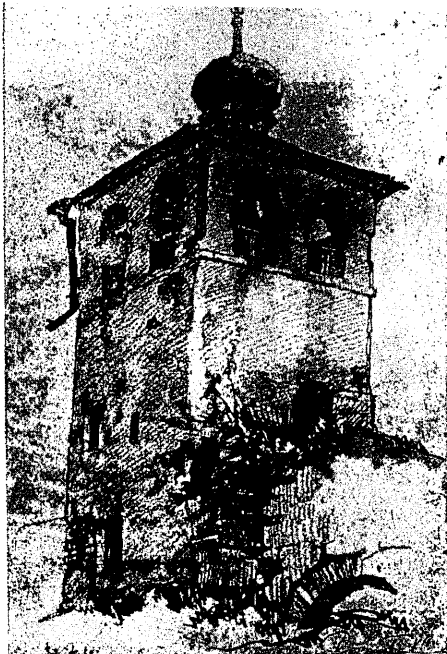
Nüüd naasnud koju rahuvallest
mul kanda veel see viimne ballast,
kuusk haljas, mille ehib Liis.
Siis kirikusse lõpuks sammud
sean, kuigi olen „pagan“ ammu,
— nüi hubane see harjund viis!

On Uues Testamendis kaunim
koht jõulujutlus, iial taunind
vist seda ükski ateist!
Me kogu elusaatus koondund
on sümbolis, mis Sõnaks moondund,
see Lapsuke, ta sõim ja rist...

Siis kodus: pere koos ja vaikind,
on võlund hetkeks küünlaläik mind
ning papist ingel, präänik, kuusk...
Ent peagi hardushetk see möödas,
sest noortel, neil nüüd kingid söödas,
küll raudteerong ja kindlus, suusk!

Ent äkki kõlab „rahvais rahu!“
Mus tärkab mõte — ei see mahu
me aega, aus kus rusik, tääk.
Kuid ometi vist pisut tõtt ses,
ja tänagi sest harvast lättest
meil tilkund rõõmu ülejääk.

Ivar Paulson

Riigi kunsttööstuskool

Viimasel minutil

Kell löi parajasti 12, kui ministeeriumi raamatupidaja tööst vabanes ning endale palitult selga hakkas ajama. Hetk hiljem, kui ta, käsi sügavale palitutaskuisse surudes, laiaast kivitrepist alla sammus, taipas ta, et tal polnud vähimatki jõulumeeleolu. Liiga vara olid tulnud need, tänavused jõulud. Ta polnud saanud veel oma elu selliselt korraldada, et oleks võinud neid vastu võtta. Ikka elas ta veel oma naisest ja lapsest lahus. Päev-päevalt oli ta edasi lükanud leppimise ega märganudki, kuidas jõulud, nagu vargsi kätte olid jõudnud. Sel ajal, kui ta salajas oli lootnud, et naine ise tagasi tuleb, oli ta kahed jõulud juba üksinda pidanud veetma.

Ning oli veelgi midagi, mis raamatupidajal jõululaupäeva täna eriti raskelt talutavaks tegi. Just täna sai ta poeg Paul kolme aastaseks ja tema, isa ei teadnudki, kuidas see väike üldse elas! Võib olla, nälgis ta koguni. Raamatupidaja armastas oma last ning tundis täie selgusega, et see oli süütu kannataja tema ja naise vahelises tülis.

Ja kui vähesest oli piisanud, et tema „jumalast kokku pandud“ abielu purustada! Küllalt oli jätkunud selleks Paulikese pisikesist jalatseist, milliseid naine oli tahtnud osta tema soovi vastu. Sellesama naeruväärse põhjuse pärast oli nende perekonnaelu juba aasta ja kaks kuud laostatud seisundis.

Ees, turunurgal oli rahvast koos. Raamatupidaja suundus sinna. Üks lasteleluduga kauplaja tegi kiiruga viimaseid müüke. Nõutavaiks esemeiks olid autokese, millede registernumbrid sõidu ajal silmapaistvalt ja mitmevärviliselt vilkused. Neid osteti õhinal. Keegi oli hädas oma pojakesega, kes oli

haaranud kätte ühe autokese ega tahtnud kuuldagi selle loovutamisest. Ema, kel sel- liste asjade ostuks raha puudus, sundis last lelu lauale tagasi panema. Poisikese ilmet võis välja lugeda, et ta enne valmis on nahatäit võstma, kui mängusõidukist loobu- ma. Surmtõsise näoga ta põimis oma lapse- käed nii tugevasti ümber autokese, et see puruned ahävdas.

Raamatupidajal hakkas poisikesest hale. Ta küsis kaupmehelt auto hinna ja, tähelpanu äratamatult tasus selle. Ema tänas kohmetu- nult ja lapse silmad löid särama. Nad või- sid edasi minna.

Raamatupidaja vaatas minejaile järele.

Ta mõttes hetke ja, asunud siis proua kõrvale, kellele demonstreeriti parajasti au- tokest registernumbriga 16, küsis kaupmehelt:

— On teil neid ka number kolmega?

Muidugi oli ka niisuguseid. Talle ulatati soovitud ese.

Tuttava saapakaupehme juurest ostis ta kaks paari jalatseid — ühed suured, täis- kasvanule ja teised, üsna pisikesed, lapsele. Protsentidega tahtis ta tasuda ja hääks teha oma kunagise vea. Laskis siis kõigist kol- mest ostust ühise paki teha.

Kui ta ekspressi pakiga kohale saatis, ilm- nes, et otsitav ei elanud enam sääl. Mõne päeva eest ta oli teisale kolinud. Kuhu, ei olnud teada. Arvati, et võib olla isegi pro- vintsi. Sellist juttu olevat proua kord rää- kinud.

Raamatupidaja tasus ekspressile käigu eest, võttis üle paki ja sammus tuseselt koju. Ost- tud asjadega polnud nüüd midagi päle hakata. Raha oli nagu maha visatud. Sellele sissekukkumisele lisandus veel hambavalu. Kõik kohe nagu pidi kujunema nii, et ta tänavused jõulud täiesti lahtuksid.

Lukustatud uks ootas teda kodus. Tuba oli kütmata. Laual lebas kiri, milles teenija tea- tas, et söidab maale.

Raamatupidaja lasi mõned rasvased söi- musõnad lendu. Rahunes aga kohe, sest talle meenus, et ta ise oli lubanud teenijale puh- kuse. Ta asetaski paki lauale, tõi puid ning tegi tule. Miskipärast ajas suitsu tuppa. Ta pidi avama ukse. Tõmbetuul ärritas ham- mast ning see hakkas kord-korralt ikka roh- kem valutama.

Nii üksinda askeldades tükkisid ta mõt- ted vägisi minevikku, tema enese möödu- nud ellu. Ta elu oli olnud kohusetäitmine ja paratamatus. Ta pidi olema ja elama ning ta oli seda teinud. Nii kaugele, kui ulatusid tagasi ta mõtted, mäletas ta ühteainsat lõputa püüdmist, püüdmist mingi hädatarvilise jä- rele. Ja neid „mingeid“ oli olnud otsatult palju. Vaevalt oli üks neist kinni püütud, kui tuli alata uut jahti järgmisele. Eales ei olnud tal mahti hinge tagasitõmbeks. Ja nüüd, mil ta omas juba enam-vähem kõik, oli ometi kõik jooksnud karile. Tal oli teenistus, mis võimaldas elamist, tal oli ilus kodugi, kuid õiget elu tal polnud siiski, vähemasti seni mitte, kui ta elas lahus oma perekonnast.

Ta sulges ahjusiibri. Hambavalu oli jõud- nud nüüd juba sellisesse staadiumi, et kogu vasakpoolne põsk oli paistes. Ta ajas selga

palitu, et minna arsti juure. Aeg selleks oli küll ebatavaline. Parata polnud aga mi- dagi. Eks olnud ju arstki inimene, kes mõistis olukorda.

Tänavail süüdati parajasti laternaid. Ak- nadki löid siin-sääl valgeks. Vaateakendele rajatud puuvillast ja kuuseokstest maastikel seisid vahast ingliskesed ning vaatasid oma tuhmide nukusilmiga osavõtmatult tänavaile. Üleval, linna kohal tihenes juba pimedus. Vil- kuvad tähesilmad olid saanud nähtavaiks.

Ebaharilikust ajast hoolimata oli arsti oote- ruum veel avatud. Väike, üliirietes poisike vahtis laua ääres pildiajakirja. Teisi ei olnud ruumis. Arsti kabinetist kuuldus kõnelust.

Laps oli uljas ja jutukas. Ronis lõpuks raamatupidajale sülle ja lasi end põlvedel kiigutada. Kuidagi armsaks olid saanud lap- sed raamatupidajale. Nagu oma last asendas see väike hetkeks raamatupidaja meeles. Mee- leldi oleks kaisutanud teda. Pisut nagu sar- naneski see võõras väike olevus ta enda Pau- likesele. Umbes sama vanunegi võis ta olla. Ja hästi oli ta riietatud. Tema küll oma last selliselt ei mukiaks.

Kabinetist kostvate häälte järgi võis otsus- tada, et uks varsti avatakse. Valmistudes last sülest ära panema, küsis raamatupidaja:

— Väga tragi oled pisike, kas sa külaonut ei kardagi?

— Ei, vastas laps kindla häälega. Ega sa olegi onu. Oled ju mu isa!

Kõnetatav ei jõudnud veel üllatusest toi- budagi, kui, nagu öeldu kinnituseks, avati vaheuks ning sisenes raamatupidaja oma abi- kaasa. Ilusamaks ja saledamaks oli ta vahe- ajal muutunud.

Kumbki neist ei osanud midagi lausuda. Vaatasid vaid vaikides üks-teisele ja mees silus värisevail sõrmil Paulikese palitut.

Laps katkestas selle vaikuse hüüdega:

— Ema, näe, isa tuli meile järele!

Kui mees omakorda arsti ette läks, ütles ta naisele ainult ühe sõna:

— Oota!

Ja naine jäigi ootele. Tõstis lapse sülle ning kaisutas seda ülevoolavas õnnes.

Õhtul, kui nad mehe korteris ühiselt jõulu- küünlaid süttasid, leidis naine enda nimele adresseeritud paki. Ta küsivale pilgule vas- tas mees:

— Ei leidnud sind kätte! Täna sai sind otsitud.

— Täna ei võinudki mind leida, seletas naine. Elasin ajutiselt siin-sääl tuttavate pool. Õhtuse rongiga pidime sõitma maale. Arsti juures, kus kohtasime, lasin plombida ham- baid. Täna ta lõpetas.

— Siis niiõelda viimasel minutil kohtasime veel, tähendas mees.

— Viimasel minutil, kinnitas naine. Ja kui ta sel hetkel lõi pilgu lapse poolt käima lastud mänguautole, mille vilkuv register- number 3 nagu allakriipsutatult silma hak- kas, taipas ta kohe, mis mees selle kingi- tusega neile oli sõnatult öelda tahtnud. Jah, täna sai nende Paulike kolmeaastaseks ning isagi, lahus elades, polnud lasknud seda mee- lest minna.

Ludvig Peets

Siberi vallutamine ja asustamine

Igal ajal on olnud inimesi, kes omaaegsesse ühiskondlikku organisatsiooni pole sobinud, kes pole osanud, suutnud või tahtnud alluda selles organisatsioonis kehtivale seadustele ja korrale. See element on tulnud ühiskonnast eraldada või eemaldada. Suurtel riikidel, sellest ajast peale, kui nad omandasid asumaad, on need ka olnud kohaks, kuhu on saadetud välja kurjategijaid ja süüdimõistetuid. Nii saatis Inglismaa 17 sajandil kurjategijaid oma asumaadesse Põhja-Ameerikas, hiljem hakati neid saatma Austraaliasse. Prantsusmaa saatis oma roimariid ja saadab praegugi Lõuna-Ameerikasse (Guayanasse) või siis Austraalia lähedal olevale Uus-Kaledoonia saarele. Tsaariaegsel Venemaal oli selleks kohaks Siber. „Saadeti Siberisse asumisele“. See lause esineb sagedasti eestigi ajaloos. Siberisse saadeti Eestist kriminaalsüüdlasi, aga „külmale maale“ sunniti asuma ka Pühajärve sõja tegelasi, (Pühajärve talu-

poegade vastuhakkamine 1841. aastal) Mahtra sõja silmapaistvaid osavõtjaid (Mahtra rahutused 1858. aastal). Suurel arvul saadeti Siberisse ka veel hilisemal ajal 1905 a. tegelasi. Aga ka oma algatusel rändas 19. sajandi viimastel aastakümnetel meie külas valitsevate kitsaste olude sunnil talupoegi Siberisse. Seal tekkisid Eesti asundused. Kuigi tihedalt seotud meiegi ajalooga on Siber jäänud meile peagu tundmatuks maaks. Väga vähe teatakse meil näiteks Siberi ajaloost. Kuidas ja millal sai Vene riik selle hiiglaslikult suure ja muinasjutuliselt rikka maa omanikuks? Et see tõesti on hiiglaslikult suur maa — 14 miljonit km² — selgub võrdlusest näiteks Eestiga, kus on ümmarguselt 47.000 km², tähendab Siber mahutaks ligikaudu 299 Eestit. Sama suuremõduline on Siber oma rikkustelt. „Juba ainuüksi seente pärast oleks maksnud Siberit vallutada!“ Aga Siberi jõed on kalarikkamaid, Siberi metsad uhkemaid ja

HUGO LEPIK

Alutaguse mets (õli)

suuremaid maailmas. 18. sajandist alates on Siberi mägedest avastatud hinnalisi maapõuevarasid: kuld, hõbe, vask, raud, tina, tsink, grafiit, kivi-süsi, wolfram. Kuid Siber vallutati ennekõike tema karusnahkade rikkuse pärast. Ajaloo raamatutest leiame väga tagasihoidliku lause, et Siber vallutati Vene riigile 16. sajandil Joann Julma ajal kasakate hetman Jermaki poolt. Nii lihtsalt ja kiirelt ei läinud see vallutamine siiski mitte. Moskva suurvürstid olid Vene riigi loojad. Nemand „kogusid“ s. t. vallutasid teised iseseisvad riigid. 15. sajandi teisel poolel toimub võitlus Novgorodi Vabariigi ja Moskva vahel. Ja Novgorod, kes ei olnud kannud isegi mitte tatari iket, jäi võitluses Moskvaga alla ning sulatati Vene riigi tervikusse. Novgorod oli aga loonud kaubanduslikke suhteid põhja-aladega ja karusnahkade jahil olid novgorodlased jõudnud kuni Uuralini — see on õhuteed mööda kuni 2000 km, tol ajal jõgesid mööda ca 5000 km. Siin oli teel ees novgorodlaste teadete järele „Suur kalju“ ja tee raudse värvavaga suletud. Nad mõtlesid sellega Uurali mägesid. Kui Moskva vallutas Novgorodi, siis võttis ta üle ka viimase kaubanduslikud suhted. Moskva kaupmehed tungisid samadele aladele. Neile järgnesid preestrid ja kolonistid. Nii sulatatakse ka need alad vene riiki. Kuidas ja millal mindi üle Uurali? Dvina mail elas 14. sajandist peale perekond Stroganoff. See perekond kauples nagu paljud teisedki Novgorodiga. Kuid Stroganoffid oskasid ette näha Novgorodi langust ja Moskva tõusu ja sõlmisid suhteid Moskva suurvürstidega. Kõige võimsam sellest suguvõsast oli Anika Stroganoff. Ta oli Joann Julma õukonna varustaja kõigi tarvisminevate varadega. Rääkimata toredatest karusnahkadest, muretses ta ka Joann Julma lauale peeneid itaalia veine ja praeks linde ja kalu. Sellele Anika Stroganoffile ja tema järeltulijatele rentis tsaar Joann Julm Permi, et see maa koloniseeritaks, sinna põllumajapidamisi ja tööstusi asutataks. Permi oli aga tolle-aegse kõige kasutatavama Siberi tee alguseks. Samal ajal lisas tsaar oma nii-kui-nii pikale tiitlite reale veel ühe:

Kogu Siberi käskija. Tegelikult ei omanud Vene riik Siberist veel jala-täitki maad, kuid tsaar oli juba kogu Siberi käskija. See iseenesest pole midagi erakordset tolle aja kohta. Ka Inglise kuningas võttis endale 17. sajandil Kanada valitseja tiitli, omamata Kanadas kõige vähematki võimu.

Kunas sündis siis Siberi vallutamine tegelikult — de facto? Stroganoffid olid Siberi vallutamisest eluliselt huvitatud, kuna seal elutsevad tatarid sageli röövretki ja rüüstamisi korraldasid Stroganoffide poolt vaevaga asustatud ja ülesehitatud Permi aladele. 1574 aastal rendib Joann Julm Stroganoffidele Siberi maaalad Toboli jõe piirkonnas, et need sealgi võiksid kindlustusi asutada, põldu harida ja maapõuest varasid päevavalgele tuua. Selle rendilepingu tulemusena alustavad Stroganoffid Moskva toetusel väesalkade ja sõjajõudude organiseerimist Siberi vallutamiseks.

1581 aastal saadavad Stroganoffid vallutusretkele üle Uurali esimese väesalga, mis koosneb umbes kaheksast-sajast kasakast. Neid kasakaid juhib Volga äärest tulnud ja Stroganoffide teenistusse astunud lihtne ning hari-matu hetman Jermak. Jermak pidi ilmselt omama suurt strateegilist geeniust, sest vaevalt oleks tema väikesel väesalgal muidu õnnestunud kolme aasta jooksul kahjutuks ja võitlus-kõlbmatuks muuta Obi, Toboli ja selle harujõgede piirkonnas asuva tatari khaani Kutšumi arvuliselt suuri sõjajõude.

1584. a. saadab tsaar Jermaki poolt palutud abi asemel viimasele hõbe-peekri ja raudrüü. Samal aastal langeb Jermak lahingus, õigemini jääb salapärasel viisil kadunuks; pärimus teatab, et ta põgenemisel jõkke hüpanud, kus tsaari kingitud soomusrüü ta põhja viis ja uputas.

Pärast Jermaki surma lahkusid Siberist tema väe riismed. Kuid tema teeneks on tõkkepuu ülestõstmise Siberi teel. See puu jääb sellest alates tõste-tuks. Tegelikult vallutajateks on nüüd vojevoodad (maavalitsejad), kes Siberi rikkuse — karusnahkade — jahil, ikka sügavamale ning sügavamale Siberisse tungivad. Vallutajate teed tähistavad

ostrokid — puust kindlus-ehitused — vojevoodade ning nende garnisonide asukohad, hiljem linnadeks arenenud.

Üksikute vallutajate lood on romaanid omaette. Neid ei saa siin lähemalt jälgida, kuid üldiselt on sellelegi vallutamisele omased toorus, julmus, vägi- vald ja ülekohus maa pärisrahva vastu ning saagiahnus, omakasupüüdlikkus — aga ka ettevõtlikkus, sangarlikkus ja hulljulgus vallutajate poolél.

17. sajandi keskel on jõutud välja juba Leena jõeni ja Baikali järveni — s. o. 70 aasta jooksul õhujoones 4000 kilomeetrit! Venelaste kiire edasitungi saladus peitub selles, et nende vastasteks olid üksikud kirgiiside, jukagii- ride, khakasside, jakuutide jne. kolijad, kalastajad ja küttijad väikesed sugu- harud, mitte mingi organiseeritud jõud. Hoopis vähemmõistetav näib, et nii- suguste hiiglarikkustega maa valluta- misele teised riigid tähelepanu ei pöö- ranud, kuigi kõik Euroopa riigid tol ajal maid vallutada püüdsid. Kuid ai- nus tee Siberisse, tollaegset liiklusteh- nikat ja -vahendeid arvestades, viis Ve- nema kaudu. Inglise olid katset tei- nud Põhja-Jäämerest Hiinasse pääse- da. Katse ebaõnnestus. Jäämeri Põh- jas, ületamatud mäed lõunas ja tund- matu ookean idas, panid iga muu või- maliku vallutaja teele ületamatud tõk- ked.

18. saj. esimestel aastakümnetel val- lutatakse kamtšadaalide vihastest ja verisest vastupanust hoolimata Siberi idapoolne osa — Kamtšatka. Lõunas ollakse samal ajal tunginud Amuuri jõe- ni, milline tänapäevani on Venemaa Si- beri lõunapoolseks piiriks.

Siber oli küll vallutatud, kuid „tung itta“ kestab edasi. Peeter Suur tahab teada, mis on sealpool Siberit, mere taga, ja nii läheb Taani uuriija Bering üle väina ning avastab Alaska. Tõsist huvi selle teises maailmajaos asuva „Siberi“ vastu venelased pole kunagi tunnud. Poolsaar müüdi hiljem teata- vasti Ameerika Ühendriikidele.

Need avastajad ja teetsijad mere- kangelased hukkusid või surid suurel arvul skorbuuti, sest tol ajal ei tuntud veel mingeid vitamiinirikaste toitude konservimisviise.

Samaaegselt Siberi vallutamise

teostati aga ka uue maa varustamist elanikega, asustamist. Juba 16. sajandi lõpust alates said Siberi asukaiks sunnitöölised. Need olid niihästi kriminaal-süütegijad kui ka eksijad riigivõimu vastu. Eriti viimaste suhtes kehtis Venes lause: „keegi pole kaits- tud Siberi eest“. Röövlid ja mõrvarid saadeti Siberisse pärast peksukaris- tuse kandmist — eranditult. Kuid raske roim, mille karistuseks oli asu- misele taunimine, oli ka näiteks ho- buse juhtimine ohjadest — kuna tolle- aegne komme nõudis juhtimist suu- kõrvast ja ohjast juhtimist peeti loo- mapiinamiseks. Kuid Siberisse saat- mise eest ei olnud kaitstud isegi elatud asjad: Joann Julma poeg Feodor saatis Siberisse Uglitši linnakese kella, kuna see oli helisenud ajal, mil troonipärija tapeti. Kellal lõigati enne saatmist kõrvad ja tiriti „keel“ suust — nagu teistelgi roimareil.

Peeter Suure valitsusajal hakati Si- beris tootma maapõuevarasid ja kae- vandustes rakendati tööle sunnitööli- sed. Oma koledusega kuulsad olid Ta- ga-Baikali hõbeda-kaevandused — ka- torgad. „Hõbe voolab tsaari kukruses aga kaevanduses voolab veri ja pisa- rad.“

Peale kaevandustööde rakendati sun- nitöölised ka teede ja sildade ehitami- sele. Valitsusel polnud aga mingit kii- ret sunnitöölisele peavarju ehitami- sega ja varustuse muretsemisega, selle tõttu oli surevus sunnitöölise ridades kohutavalt suur. Vähe oli neid, kes pärast karistuse kandmist Siberist ta- gasi tulid. Suurem jagu ellujäänud ja karistuse kandnud sunnitöölisi pidid hakkama asunikudeks, saades riigi käest tüki harimata maad. Maahari- jateks saadeti sunnivii sil ka talupoegi, nii näiteks tsaar Pauli ajal (18. saj. lõpul) 10.000 talupoega Taga-Baikali asustamiseks. Põllumajandus edenes aga, kõigist valitsuse pingutustest hoo- limata, väga visalt. Siberi rikkad met- sad ja veed meelitasid kergemale elule küttimisele ja kalastamisele, ja nii „kargasid“ esimesed Siberisse saade- tud talupojad lihtsalt metsadesse, kus nad hulguse ja kolija elu elasid. Hul- gustena elasid metsades ka põgenenud sunnitöölised. Need metsades elavad

hulgused olid nuhtluseks talunikele ja reisijatele. Üksiktaludes oli kombeks pimedal tulekul metsaveerele toitu viia, et öösel hulgustel poleks põhjust maja rünnata.

Romanovite troonile tulekust peale (17. saj. algusest) hakati Siberisse saatma ka poliitilisi kurjategijaid ja teisi riigi, õigemini tsaari vastu eksijaid. Nende ridades oli õige palju haritud ja süütuid inimesi. Igal tsaaril ja tsaarinnal oli oma lemmikuid. Kuid valitsejate meeoleolud olid muutlikud ja endised lemmikud saadeti Siberisse. Tsaar Paul, kes austas preislikku korda ja nõudis äärmist täpsust sõjaväes, lasi sageli saata ohvitseri otse sõjaväe paraadilt Siberisse, kui väeosade seisakus või kõnnakus midagi polnud tsaarile meelt mööda.

Katariina II ajal oli keegi aadlik, nimekas ja auväärne isik, kirjutanud näidendi, milles piitsutati ametnikkude mitmesuguseid pahesid. Keisrinna ei lubanud näidendit mängida. Paul, valitsejaks saades, andis selleks loa. Kuid siis esitasid ametnikud protesti ja

tsaar käskis saata näidendi autori Siberisse. Sama päeva õhtul kanti siiski õueteatris näidendist üks vaatus ette ja tsaari käsul kihutas käskjalg väljasaadetule järele, et teda tagasi tuua.

Pärast Poola jagamist saadetakse sadade viisi poolakaid Siberisse, kuna need ei suuda leppida võõra võimuga. Poolakad on ka kõige fantastilisemate põgenemisplaanide sepitsejad ja teostajad. Ja kui enamuses need plaanid ebaõnnestuvad ja igasugune lootus põgenemiseks kaob, siis tehakse lõpp eluga. Kui ühelt niisuguselt vabatahtlikult surmaminejalt küsitakse, miks ta surma läinud, siis sosistab see: „Õnnetu armastuse pärast“. — Tema armastatuks oli vabatud.

Kirju ja romaaniderikas on Siberi asustamise ajalugu, just sama kirju kui selle vallutamise oma. Üksikasjalise ja uusima uurimuse Siberi kohta on kirjutanud dr. Juri Semjonov „Die Eroberung Sibiriens“. Sellele teosele toetuvad ka eeloleva kirjutuse seisu kohad ning andmed.

L. Ugar

50 järgmist aastat

50 a. tagasi oli üldine arvamine, et kultuuri areng on saavutanud oma äärmise piiri. Keegi ei osanud ette näha, mida elektri, telefoni, raadio, keemia j. m. aladel veel leiutatakse. Keegi ei aimanud, milline areng võib toimuda liiklemise alal. Auto, lennuk, võimsad kaugesõiduaurikud, maaalused raudteed ja sajad muud tänapäeva imed olid siis veel tuleviku saladused.

Üks Ameerika tööstusolude uurimiseks volitatud isik kirjutas 1886:

„Kõik vajalikud raudteed ja kanalid on ehitatud. Küllaldane rahvusvaheline side on loodud. Kaubalaevastik on saavutanud täiuslikkuse. Meie võime nüüd asuda selle nautimisele, mis on saavutatud, kuna järgneva 50 aasta kestel ei tule enam sellist edu, nagu see oli 50-nel möödunud aastal.“

Tol aastal — 1886 — oli Marconi 12-aastane, lennuki leidur Orville Wright 15-aastane, Marie Curie 19-aastane ja Henry Ford 23-aastane. Nemad ja sadanded teised leidurid, teadlased ja tehnika-hiiglased valmis-

tsid rahulikult tegudele, mis kutsusid esile revolutsiooni liikluses, tööstuses ja tehnikas.

Enamik tänapäeva vanu inimesi usub, et meie oleme saavutanud arengu lõpppunkti. Nad usuvad, et peagu kõik tarvilik on tehtud, nii et järgmisel sugupõlvel on vaja ainult „asuda seda nautima, mis on saavutatud.“ Kuid kindlasti nad eksivad. Järgmise 50. aastaga jõutakse tõenäoliselt veel palju kaugemale kui möödunud aastate kestel.

Noortel on seda fantaasiat, mis vanemal enamikus puudub. Praegused 12—16 aastased võivad teha avastusi ja leidusi, mis põhjalikku põõret võivad tuua tööstuses, kaubanduses jne.

Muistsed roomlased rahuldusid oma kultuuriga. Nad olid oma saavutustele uhked, kuna nad olid ehitanud maailma parimad teed. Kuid nad suutsid väga vähe sellega võrreldes, mida me praegu suudame. Neilgi ei olnud fantaasiat.

Ärgem siis kujutlegem, et kõik on valmis. Järgmise 50 a. kestel tehakse imepäraseid parandusi ärielu ja tööstuse alal. Noor sugupõlv teeb seda.

„Nuori Voima“

ÕPPIGEM TUNDMA OMA KODUKOHTA KOHAMUISTENDI KOGUIDES!

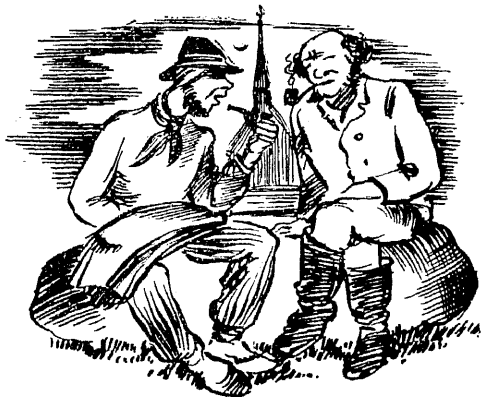
ÜENU Keskjuhatuse on võtnud oma k. a. töökavva ms. ühe ülesande, mis moodustab teatava haru kodu-uurimise tööst. Selleks ülesandeks on kohamuistendite kogumise võistlus.

Kohamuistendid moodustavad ühe eriliigi rahvajuttudest, kuuluvad seega rahvaluule ehk sõnalise vanavara hulka. Rahvaluule kogumine pole meil enam uudiseks — see on päevakorral olnud juba aastakümneid. Just tänavu täitus 50 a. sellest, kui Jakob Hurt avaldas oma kuulsa üleskutse: „Paar palvid eesti ärksamaile poegadele ja tütardele“, mille mõjul asusid tööle sajad isikud.

Jakob Hurda eeskujul üritasid ulatuslikumat kogumistööd M. J. Eisen ja mõned teisedki. Rahvalaulude kogumist ühes rahva viisidega organiseeris teatavasti dr. O. Kallas, kelle 70-ndat sünnipäeva pühitseti umbes kuu aega tagasi. Senise kogumistöö tulemused on nüüd koondatud E. Rahvaluule Arhiivi Tartus. ERA käsikirjaliste kogude suurus oli tänavu a. 1. apr. üle 1/2 milj. lehek., nimelt 539.000 lk. Sisulise kokkuvõtte järgi sisildavad meie rahvaluulekogud umbes 900.000 p. rahvaluulelist materjali: rahvalaule, rahvajutte, vanasõnu, mõistatusi, rahva viise jne. See on väga rikkalik kogu rahvuslikku uurimisainest, mida sel määral pole suutnud koguda paljud suurrahvadki. Ka meie rahvaluulekogude korraldust on võetud eeskujuks paljudes maades. Võime siis öelda, et Eesti on sel alal tuntud ja kuulus juba rahvusvaheliselt.

Asja nii olles võib kerkida küsimus, kas edasine kogumistöö on sel alal enam üldse vajaline. Kas pole meie rahva sõnaline ja heliline vanavara küllaldasel määral jäädvustatud juba senistes korjandustes? Tõepoolest peame sellele küll vastama, et pidev kogumistöö on siiski vajaline tänapäeval ja on vajaline ka tulevikus.

Vanemaegses kogumistöös seisid esikohal mõned suuremad rahvaluule liigid, peaaesjalikult vanad rahvalaulud, rahva ebausk, ka rahvajutud laiemas mõttes jne. Kuid mõnigi rahvatraditsiooni liik jäi täiesti kõrvale. Just neid kõrvalejäänud liike tuleb meil koguda nüüdse järelkorjamistööga. Nii on Rahvaluule Arhiivi algatusel ja juhtimisel kogutud mõne a. eest ülemaaliselt rahva mänge, mida vanemais kogudes leidsid ainult väga vähesel arvul. Peale selle on Eesti Vabariigi päevil kogutud lastelaule, rahvatraditsiooni õiguslike vahetorkade kohta, õitsikombeid, tekkelukusid jne. Rahvatantsudegi alal on Eesti ajal paberile pandud palju rohkem materjali kui varemalt ja tähtsal määral just ÜENU tegelaste kaasabil. Nüüd on päevakorral laialdasam aktioon kohamuistendite kogumi-

seks. Eelolevaks jõuluvaheajaks on ette nähtud sel alal võistluskorjandus koolinoorsoole, mis korraldatakse Haridusministeeriumi Kooliosakonna toetusel. Kuid oleks kindlasti väga tervitav kui kohamuistendite kogumisest võtaksid osa noored ka väljaspool kooli, nimelt need, kes kuuluvad ÜENU arvukate osakondade koosseisu. Eelpool püüan näidata, mispärast niisugune kogumistöö võiks olla ÜENU noorteperele isegi väga soovitatav.

2.

Kuid enne mõni sõna kohamuistendite mõistest. Nagu öeldud, täh. kohamuistend üht rahvajuttude liiki. Rahvajutud jagunevad oma olemuselt kahte suurde põhirühma: muinasjutud ja muistendid. Muinasjutuks nimetatakse vabal fantaasial põhinevat rahvajuttu, mis pole seotud mingi kindla aja ega kohaga ja milles ka kõik üleloomulik sündmustik esitatakse loomulikuna ja võimalikuna. Kõige sagedamini pajatavad muinasjutud kauges minevikus sündinud ime-likest juhtumustest. Muinasjutt on fantastiline luulelugu, mis ei nõua kuulajalt uskumist ja mida jutustajad isegi ei usu. Muistendid ehk saaga tähendab aga — vastandina muinasjutule — just niisugust rahvajuttu, mida jutustatakse ja kuulatakse kui tõestisündinud juhtumust. Muistendid kajastavad rahva usundit ja rahvaomase teaduse algeid. Usundi alale kuuluvad eelkõige muistendid, milles jutustatakse näit. haldjast ja vaimudest, pisuhännast, kodukäjjast jne. Ajaloolised muistendid pajatavad muistestist sõdadest, sissidest, kuningatest (näit. Kaarel XII), näljast, katkust jne. Tekke- ja seletusmuistendid esitavad rahvapäraseid seletusi selle kohta, kuidas on loodud maailm ja mitmesugused olendid, kuidas inimene on õppinud tegema seda või teist tööd, miks mõni asi on just nii ja mitte teisiti. Kohamuistendid on see muistendite liik, mis on seotud

teatud reaalsete kohtadega, seletades nende tekkimist, nimesaamist, ehitamist jne. Kohamuistendite hulka kuuluksid seega igasugused rahvajutud ja -mälestused järvedest, jõgedest ja allikaist, metsadest, mägedest ja orgudest, maapealseist ja maa-alustest teedest, suurtest kividest ja kivivaredest, hiitest, ohvrikohtadest, matusepaikadest, rahaaukudest, peidetud varandustest, kummitus- ja viirastuskohadest; kirikutest, kabelitest, lossidest, veskitest ja muist hooneist ja nende varemetest; maalinnadest, muistseist pelgupaikadest, lahingu- ja laagripitsidest, igasugustest muudest mälestuskohtadest jne. Mõned kohamuistendid on ajaloolise sisuga, jutustades sellest, kust ja kuidas on mõnda maakohta tulnud esimesed elanikud, missugused talud on tekkinud või hävinud vanad külad, kuidas on tekkinud külade, talude ja muude paikade nimed, millal on olnud kuskil nälg või katk jms. Teiselt poolt sulavad kohamuistendid osalt ühte hiiumuistenditega, sest suuri kive on kuhugi visanud või kandnud ikka mõni hiid-vägilane, olgu see siis Kalevipoeg, Suur Tõll, Vanapagan või mõni muu. Tuntakse veel paljusid Kalevipoja sänge, kiinivagusid, niitmiskohti, jälgi ja muid. — Nii näeme, et kohamuistendite ala on õige laialdane ja rikkalik. Nende käsitlemisel ja kirjapanekul avaneb igale asjahuvilisele lai tööpõld. Eriti võiks seda tööala soovitada noortele, kel kirjaoskus selge ja kes igatsevad lähemalt tundma õppida ümbritsevat elu ja oma kodukohta.

Üldiselt võiksime veel tähendada, et kohamuistendite kogumine on võrdlemisi hõlpu s. Mõtlen seda nimelt võrreldes mõne teise rahvaluule-liigiga. Kui näit. minna mõnel võralt vanaemalt küsima nõiasõnu või muud ebausku, siis võime kindlad olla, et sellest ilma pikema sissejuhatusega ei taheta üldse kõnelda. Vastatakse eitavalt isegi siis, kui seda võib-olla väga hästigi mäletatakse. Ka vanu rahvalaule ei taheta enam heal meelel laulda. Veel raskem on leida isikut, kes rahvaehtsal kujul võiks pajatada näit. muinasjutte. Kuid kohamuistendite teadjaid ja jutustajaid leidub kindlasti igal pool; neid teab peaaegu iga vanem inimene. Keegi ei pane pahaks, kui temalt küsitakse rahvajutte ühenduses ümbruskonna kohtadega, vaid neid jutustatakse heal meelel. Nende ülesmärkimisega pole ühenduses ka erilisi tehnilist laadi raskusi, sest muistendid on enam liihikesed kui pikad ja üsna lihtsa sündmustikuga. Seepärast on võimalik märkida neid paberile isegi sõnasõnalit, otsekohe jutustamist kuulates. Seevastu pikkade muinasjutude sõnasõnaline kirjapanek on juba võrdlemisi raske ülesanne.

3.

Et allakriipsutatavalt esile tõsta kohamuistendite kogumise mitmekülgset tähtsust, juhiksin siin tähelepanu järgmistele asjaoludele.

Kõigepealt — kes kogub oma koduümbrusest kohamuistendeid ja paneb neid hoolikalt kirja, see kindlasti õpib oma kodukohta ka paremini tundma.

Selle tundmaõppimise tähtsust ja kiireloomulisust tuleb meil eriti toonitada veel seetõttu, et koolides seda ei õpetata ja et selle tundmaõppimiseks võimalused ühtlugu vähenevad.

Niiugust õppeainet, mis õpetaks lähemalt tundma kodukoha elu humanitaarseid külge, pole olemas. Osalt oleks see küll mõne õppeainega ühendatav, näit. kodukoha mitmesuguste kinnismuististe (linnamägede, pelgupaikade, kalmude, asula-jäänuste jne.) tundmaõppimine ühenduses ajalookursuse läbivõtmisega, kodukoha rahvalaulude ja rahvajuttudega tutvumine eesti keele tundides jne., kuid tegelikud tähelepanekud annavad meile palju arvukamalt tõendusi selle kohta, et mida rohkem on keegi koolis käinud, seda enam on ta võõrdunud oma kodust, oma sünnipaigast ja kasvukohast.

Ühtlasi peame tahes-tahtmata konstateerima, et meie maaelu, meie rahvakultuur teeb just nüüd läbi põhjalikke ja kiiresammulisi muutusi. Vanema põlve inimesed on pärit hoopis teisest ajajärgust kui noorsugu. Nüüdne aeg on kooli- ja kirjanduskultuuri ning tehas-tööstuse ajajärk, meie vanapõlv sellevastu kuulub veel osalt aega, mida võiksime nimetada traditsiooni ja koduse tööstuse ajajärguks. Nende eluvormide tähelepanemine, mis olid omased möödunud ajajärgule, on väga huvitav ülesanne. Selle kaljal võib töötada noorus. Kuid ainult praegusaja noorusele on see eesõigus antud. Kui möödub veel mõni aastakümme, kuni vana kultuurijärgu viimased mohikaanlased surmale suiguvad, kes meile siis veel jutustaks sellest ajast, kus kodus tehti suurtes joontes kõik, mis talu majapidamises tarvis läks, kus maaelu oli veel omapäraste kommete ja traditsioonide kammitsas ja kus ka rahva vaimse kultuuri toodetele (lauludele, juttudele, mõistatustele, mängudele jne.) omistati suuremat kaalu ja tähtsust? Ainult nüüd, paari-kolme aastakümne jooksul, võib noorsugu oma kodukohtadel veel tundma õppida seda elu, mis on olnud küllaltki omapärane, kuid mis ei tule enam kunagi tagasi. Tulevikus võidakse sellega tutvuneda ainult arhiivade ja trükitud raamatute vahendusel.

Et võimalused ja eeldused ühtlugu vähenevad, võiksime kodukoha-uurimises soovida küll senisest suuremat intensiivsust.

Kuid mõnel heal jutustajal või rahvalaulikul võib noorele kuulajale olla otsustavamarki tähtsust, nagu selle kohta leiame näiteid ms. ka suurmeeste ja -naiste elulugudest.

Lauluisaks kutsutud Fr. R. K r e u t z w a l d oli arsti elukute kõrval omaaja väljapaistvamaid eesti kirjanikke; ta oli peale muu ka Kalevipoja-aineliste rahvapärimeste koguja ja „Kalevipoja“-eepose, meie esimese rahvusliku suurteose koostaja. Kust sai ta selleks esimest äratust? Nagu Kreutzwaldi eluloost selgub, olnud tal juba lapse- ja poisikeseaastais kokkupuuted vähemalt ühe vana rahvalaulikuga ja ühe hea jutustajaga, Ohulepa mõisa Toa-Jaagupiga, kes olnud ühtlasi rahvaarst. Neilt kuulnud ja saanud noor Kreutzwald ka „Kalevipoja“ esimesed alged

nii värsis kui proosas. Ja Toa-Jaagupi tohtri- amet on annud Kreutzwaldilegi äratust arsti- elukutsele tüürimiseks. — J. V. Jannseni väga rahvalikku keelt, tema head rahvajut- tude, vanasõnade ja kõnekäändude tundmist on palju kiidetud. Jannseni isa oli teata- vasti mõlder, ja sageli veskitoas kordaaota- vate veskistite hulgas viibides sai noor Jann- sen juba varakult tuttavaks rahvajuttude ja rahvapärase jutustamisviisiga. Seda veskituba on Jannsen hiljem nimetanud oma „suurkoo- liks“. — Aino Kallas ütleb oma auto- bioograafias, et ta on väga tänulik ühele õhtu- poolikule Karja köstrimaja aias, mis oluvat murrangulise tähtsusega tema kir- janduslikus loomistöös. Sel suvisel õhtupooli- kul ei sündinud aga midagi muud, kui et vana Karja köster Carl Allas, teravmeelne ja soojasüdameline ärkamisaja mees, jutustas oma kirjanikust külalisele ühe loo teise järele „teoorjuse ajult, mis olid tal veel värskest meeles.“ Sellest õhtupoolikust alates leidis A. Kallas oma pärisala, hakkas oma loomingu- kasutama eesti rahvatraditsiooni ja aja- loo aineid ning tõusis esimeseks Soome ja Eesti ühiseks kirjanikuks.

4.

Kohamuistendite ja muudegi rahvamäles- tuste tundmaõppimisel pole tähtsust mitte ainult asjaosalisele isikule — kogujale — endale, vaid sellest võiks kasu olla ka or- ganisatsioonile, mille liikmed seda teevad. Vahel juba üksinda rahva käest kogu- tud ainese põhjal, vahel selle täienduseks veel kirjandust kasutades oleks võimalik or- ganisatsiooni tööd mitmekesistada paljude huvitavate ettekannetega.

Kui peetakse näit. ÜENÜ mõne osakonna jõuluõhtut, siis oleks sel puhul väga soovitav tuletada kirjeldavas või näitlikus ettekandes meelde ka endisaegseid jõulukom- beid ja -mänge. Vaevalt saaks selleks kustki paremat ja sobivamat materjali kui vanemalt kohalikelt elanikelt. Ka mardipäeva, kadri- päeva, aastavahetuse, vastlapäeva, jaanipäeva ja muudegi tähtpäevade ja pühadega ühen- duses peetavate olengute või koosolekute sis- sustamiseks annaksid kohalikud rahvakombed mõndagi huvitavat lisa. Vanu pulmakom- beidki oleks mõeldav esitada iseseisva lavastusena või kõnelda neist suulises ette- kandes. Kõigeks niisuguseks saaks aineid kõige hõlpsamini kohalikult vanarahvalt. Pul- makommete lavastuses võiksid vanemad inimesed ka tegelikult kaasa aidata. Alles teises järjekorras tuleks otsida materjali kirjandu- sest või pöörduda selle saamiseks Eesti Rahvaluule Arhiivi poole.

Rahvatantsude ja rahvamängudegi elustamine on päevakorral juba pikemat aega. Kuid elustajail ei tuleks leppida ainult nende kirjeldustega, mis seni juba trükkis tehtud kättesaadavaks, vaid neil tuleks silmad lahti hoida ka oma koduümbruse suhtes. Peaks olema üldiselt teada, et mis puutub rahva- tantsudesse, siis pole sel alal veel kaugeltki kõik juba kogutud ega trükkis avaldatud. Samuti on rahvamänge suhteliselt vähe trü- kitud. Seepärast tuleks nende alade harras-

tajail tingimata arvestada kohalike vanu rahvatantsude ja -mängude oskajaid ning kutsuda neid noori õpetama. Viimane võima- lus oleks metoodiliselt arvatavasti hõlpsamgi, kui raamatute järgi õppimine ja õpetamine. Muidugi tuleb kasutada ka vastavat kirjan- dust, kuid, nagu öeldud, see kirjandus on veel ebatäielik ega sisalda kõike, mis neil aladel kasutusele võiks tulla.

Kes kohamuistendeid kogub hooli- kalt ja suuremal arvul, see võiks neist kõ- nelda ka oma organisatsioonikaaslastele, and- es ülevaate sellest, milliseid kohamuistendeid ümbruskonnas teatakse ja milliste kohtadega need on ühenduses. Kui soovitakse referaa- tide abil lähemalt tutvuneda ümbruskonna kinnismuististega (hiitega, ohvri- kohtadega, muinaslinnadega jne.), siis kirjan- dustest leitavaid andmeid ja iseloomustusi saaks teha jällegi palju huvitavamaks ja kuu- lajale lähedasemaks, kui seejuures kasutataks ka kohaliku vanema rahva käest kogutud mä- lestusteateid.

Oma kodukoha mineviku tundmaõppimisel leiduks sobivaid ja huvitavaid teemasid ka ainelise vanavara ehk rahvateaduse alalt. Nii võiks andmeid koguda näit. oma kodukihelkonna rahvariiete kohta, endisaeg- sete tööriistade ja tööviiside, kütisepõleta- mise, muistse mesinduse jne. kohta. Kes mõne küsimuse kallal töötab hoolikalt ja pikemat aega, see võiks tulemusi tutvustada ka oma kaasliikmeile.

Järelkult: meile näib, et kui mõne organi- satsiooni (näit. ÜENÜ osakonna) liikmed olek- sid tegevad oma kodukoha rahvamälestuste kogumisel, siis see töö võiks rikastada, mitmekesistada ja vanemale rah- vapõlvele lähemale viia ka or- ganisatsiooni tegevust üldiselt.

Kui mõnel noorel oleks huvi rahvamäles- tuste kogumisel pidevamalt töötada, siis oleks soovitav, et ta astuks mõne vastava kesk- asutise kaastööliseks. Väimse vana- vara kogumist jubib Eesti Rahvaluule Arhiiv (Aadress: Aia t. 42, Tartu), ainelise vana- vara kogumist Eesti Rahva Muuseum (aad- ress: Raadi m., Tartu). Mõlemal asutisel töö- tab oma kaastöölise võrk, mille tihedus aga jätab soovida. Mõned teised võiksid kaasa töötada muinsuskaitse, looduskaitse jt aladel. Oleks samuti soovitav vastata ajakirjanduses ilmuvaile üleskutseile, kui need on eelne- tatud aladel.

Niisugune töö on osavõtjale kindlasti edasiasendava tähtsusega. Asja- tundlik kogumistöö on võrreldav juba uurim- istööga. Väärtuselt võib see olla isegi pü- sivam. Uurimused võivad mõnikord kiiresti vananeda ja tähtsuse kaotada, kuid asja- tundlikult kogutud materjalikogu väärtus ei vähene kunagi. Keskasutiste kaastöölised (korrespondendid) võivad oma töö eest, mis seisab rahvapärase vastusmaterjali kogumises kättesaadatud küsimuslehtede põhjal, saada teatavat tasugi, enamasti kirjanduse näol. Eesti Rahvaluule Arhiiv jagab oma alalistele kaastöölisele igal Vabariigi aastapäeval veel mitusada krooni rahalisteks autasudeks. Ent sellest hoolimata on arhiivil tegevkaastöölis-

test puudus. Eriti vähe leidub neid Järva-
maal, paiguti on hõredalt veel Harjumaal,
Saaremaal ja mujalgi. Oleks üsna loomulik,
kui uusi asjahuvilisi ja kaasatõetajaid tuleks
juure ÜENU laialdasest perest, sest ka se-
niste hulgas on üenülasi.

5.

Olen siin kohamuistendite kogumist ja selle
võimalikku tähtsust püüdnud kujutada natuke
laiemal tagapõhjal, et sellega vahest ÜENU
liikmete hulgas äratada senisest suuremat
huvi ja osavõitu oma kodukoha tundmaõppi-
misele ja teenimisele.

Kui heidame pilgud kaugemale, leiame mit-
meid maid, kus kodukoha-uurimist harras-
tatakse palju üldisemalt ja intensiivsemalt kui
meil. Seal on sedalaadi ettevõtted ka palju
vanemad ja populaarsemad. Kõige lähemaks
eeskujumaaks võiks meile olla Soome, kus
juba on käidudki üht-teist õppimas. Olgu
muuseas nimetatud, et Soomes korraldati üle-
maaline kohamuistendite kogumise võistlus
juba eelmisel aastal. See tõi kokku roh-
kesti väärtuslikku materjali. — Üldiselt põhi-
neb Soome kodu-uurimistöo Rootsi eeskuju-
dele. Rootsis ja mujalgi Skandinaavias on
sel tööil üsna vanad ja tugevad traditsioonid.
Töötab mitmesuguseid eri ringe ja organi-
satsioone, ilmub sel alal hulk ajakirju ja muid
trükkväljaandeid. Sedasama võiks ütelda ka
Saksamaa kohta.

Kuid meil tuleb siiski arvestada, et kõik
välimaised eeskujud pole otsekohe ümber-
istutatavad meie oludesse. Mujalt õppides ei
tuleks pärisoma ära unustada. Tõepoolest
võiksime intensiivse ja rahvuslikult häälestatud
kodu-uurimistöo kohta leida häid näiteid Ees-
tistki.

Kui Jakob Hurt 50 a. tagasi (a. 1888) hak-
kas propageerima ülemaalist rahvaluulekogu-
mist kui rahvuslikku suurettevõtet, siis leid-
sid tema üleskutsed laialdast tähelepanu. Nen-
de mõjul asusid tööle sajad isikud, nii noori
kui vanu, mehi kui naisi, kes kõik suure vai-
mustusega töötasid oma kodukoha huvides.
Selle töö tulemuseks on 170 köidet eesti
vaimset vanavara Jakob Hurda kuulsas kogus.
Kuidas see kogu sündinud, millise andu-
musega ja valmistusega siis tööil oldi, selle
kohta annavad tõendusid kaastöölise kirjad.
Olgu lubatud paar tsitaati.

Talusulane A. Käärik kirjutab J. Hurdale
Rõngu kihelkonnast Lavi talust a. 1892:

Teie panete vahest immeks, et minu
korjandused väga pikkamisi ja nii puu-
dulikult Teie kätte tulevad, aga Teie
saate mind vististe vabandama, kui teate,
kui raske see minul korda saata on. Üks
talu teener, kes peaaegu tunnist tundi ja
päevast päeva kõik aasta läbi talu töös
peab olema — ka pühapäeval ei ole
tallitustest ja kohustest prii, üksnes söö-
gitunnil, kui teised pääle söögi vähe puh-
kavad, olen seda ülesannet — niipalju
kui see mul vähegi võimalik — täita
püüdnud, nagu: vanu sõnu, vana usku,
juttusid j. n. e., mis ma vanemate inimeste
käest kuulen, oma tasku raamatusse üles
täandan ja õõsetel, kui tõised magasivad,

olen ma neid jälle tähenduste järele —
nii palju kui väsinud jõud seda lubas —
välja kirjutanud...

J. Hurda tähtsaim kaastööline Jaan Sandra,
ametilt küllaräitsep, kirjutab Vastseliina kihel-
konnast a. 1906:

...Ma tahan kindlalt ja tingimata jä-
reljätmatusega töötada püüda, et ka Setu-
maa ja Võru maakond temaga ühinedes,
protsentidega rehkendades, teistest maa-
kondadest taha ei jääks, vaid tasakaalus
seista võiks.

... Palun südamest mulle veel mõnda
juhatuset meie ühisele tööle anda! Mida
suurem meie teaduslik vanavara, seda
suurem saab ka vististe see auu olema,
mis meie Eesti nimele muide rahvaste ees
ja sees krooniks võib jääda.

Näeme, et need lihtsad mehed — nagu sajad
muudki — on ennastohverdava püüdlikkusega
aidanud kaasa rahvuslikule suuriritusele. Jä-
reljätmatu visadusega on oldud väljas oma
kodukoha ja rahvuse au eest, hoo-
limata viletsaist võimalusist ja kehvadest
elutingimustest. Nüüd on olud üldiselt väga
palju paranenud; nüüd oleks mitmeti soodsam-
aid eeldusi oma kodukoha huvides midagi
teha, kuid tegijaid on siiski võrdlemisi vähe.

Võidakse muidugi öelda, et selline rahvus-
lik idealism, nagu see avaldus Hurda päevil,
kuulub oma aega. Võidakse öelda, et siis oli
rahvaluulekogumine üksvahe ainsaks rahvus-
likuks suurtööks, nüüd on rahvuslikke ette-
võtteid väga palju jne. Küllap selles on tõtt.
Kuid ka meie päevil ei teeks suurem idea-
lism ega suurem püüd oma kodukoha kasuks
töötada kellelegi paha.

Miks ÜENU arvukale perele eriti just ko-
hamuistendite kogumine võiks meeldida,
miks üenülased nimelt sel alal peaksid midagi
väljapaistvat korda saatma, selleks oleks
veelgi üks põhjus. Nimelt: kohamuistendite
laiaulatuslikuma kogumise mõtte algatajaks
on ei keegi muu kui ÜENU kauaaegne tege-
lane, hr. August Meikop. Kõigepealt
katsetas hr. Meikop kohamuistendite kogu-
misega Kädva algkoolis, rakendades selleks
oma paarinädalisel sealviibimisel tööle õpi-
lasi. See oli 1937. a. algul. Et tulemused
olid huvitavad ja väärtuslikud, teostati veel
sama a. kevadel hr. Meikopi algatusel ja
tegelikult kaasabil kohamuistendite võistluskog-
umine osas Harjumaal alg- ja täienduskoo-
lides. Võistlusest võttis tegelikult osa 13
kooli ja selle tulemuseks oli 400-lehekülje-
line korjandus, sisuks ligi 300 Harjumaal koh-
tadega seotud rahvajuttu, peale selle veel
mõned rahvalaulud jm. Juba samal kevadel
kavatseti kuulutatada välja kohamuistendite
kogumise võistlus ÜENU liikmeile, siis poleks
küll miski ootuspärasem, kui et sellest võist-
lusest elavalt osa võetaks ja et väljapaistva-
mate kogujate nimesid ja saavutusi esineks
sellekohastes aruannetes juba „Eesti Noo-
ruse“ lähemais numbrites.

R. Viidalepp

KUSTI JÕULUID

Ja kirikukellad helisevad, täites sumedat taevaalust rõõmsa helinaga ning kuulutades puusepapoja jällesündimist inimeste südamesse, viies neid lähemale tõe ja iseenesele.

Väike kuue-aastane Kusti, kelle isa on kaugel merel teenimas leiba oma perekonnale, sammub ema kõrval esmakordselt jõululaupäeva-õhtu kirikusse.

Juba sellest ajast, kui maailm Kusti ees avas oma leheküljed, on talle jõulupühad olnud alati kõige õnnelikumad, rõõmsamad ja ilusamad. Ning täna õhtul avab kirik tema ees oma ukсед küünlatulede, vaikse rahvamurru, õpetaja sõnade ja altari pildiga.

On külm ja pime talvekuu õhtu. Kõrgel mustas taevaõnaruses säravad värisedes ja vilkudes tähed.

Kusti teab ema jutustustest, et täht juhatab Jeesuse sünnikoha tarkadele kätte ja sellepärast küsib ta kohe emalt:

— Ema, näita missugune täht juhatab tarkadele teed?

Ema ei mõista sellele vastata. Ta ütleb: — Ole nüüd ometi vait oma pärimistega kallil jõululaupäeva õhtul.

Väljas on liikumas palju rahvast, kes kõik ruttavad kirikusse. Kusti jookseb ema käekõrval, imestab rahvarohkust ja tunneb muret, kas neile jätkub kirikus ruumi.

Muidu on linn vaikne, ärid on suletud, trammid seisavad, ainult üksikud autod rikuvad oma kärisevate sireenidega pühalikku rahu ja hilistunud voorimees sõidab kellade tilinal koju.

Kirik on täis rahvast ja hingeauru. Ema ja Kusti on hilinenud ning peavad jääma seisma. Kusti vahib algul ajaviiteks suuri vasklühtreid ja ristilöödud Kristust, kes kaugelt seinalt talle nukralt vastu vaatab. Ent varsti hakkab tal igav, ümberringi on kõik suured inimesed, kelle vahele ta peaegu ära kaob. Kramplikult hoiab ta ema käest kinni ja ütleb:

— Ema, hakkame nüüd minema.

— Ole vakka, sosistab ema, jutlus pole veel alanudki.

— Millal ta siis algab?

Sel hetkel hakkab orel mängima, pühalikud, õrnad helid läbistavad vanu müüre, keerlevad pühakoja kõrge lae all ja tungivad inimeste südamesse. Kõiki täidab rahu ja hardus.

Siis ilmub õpetaja kantslisse, kõhatab, heidab pilgu kogudusele ja kõlab hääl:

— Vaata ma kuulutan Teile suurt rõõmu, mis kõigele rahvale peab saama, sest teile on täna sündinud õnnistegija, kelle nimi on Jeesus Kristus.

Õpetaja sõnad mõjuvad nagu lunastuse sõnad, terve kogudus kuulab harduses ja rahu, kõikide südamed on sel hetkel kerged ja rõõmsad.

Kusti, kes pidi suurte inimeste vahele ära kaduma, tõstis üks hää onu oma juure pingile. Siit on hää vaadata õpetajat, kes mustas rüüs, valge side kaelas kõneleb Kustile piibliloost tuntud lugu. Aga täna kõlab see õpetaja suust kuidagi ilusamini uskumapanevalt ja õrnalt.

Ja Kusti silmi ette kerkib jutluse tagapõhjal Betlemmas Jeesus väikeses sõimes oma vanematega. On südaõõ, tähed säravad mustal taeval ja karjased karjatavad oma lambaid. Siis ilmuvad inglid, kes teatavad Lunastaja sündi... Ja täht näitab Hommikumaa tarkadele teed.

Äkki tunneb Kusti end olevat Betlemmas Jeesuse sõime juures. Hommikumaa targad on Kuninga ette laotanud oma anded, siis trügib ka Kusti ettepoole, käes isa kingitud raudtee ja auto. Ta paneb need Jeesuse sõime ette ja Tema vanemate näod naeratavad talle lahkelt. Ning Kusti süda taob ja hüppab rõõmsalt.

Keegi raputab teda. See on ema.

— Poiss, mis see tähendab, et sa tukkuma jääd. Jutlus on otsas.

Kusti vaatab. Jõuluküünlad kuusel, altari ees on otsakorral. Ristilöödud Kristuse pildil vahelduvad värvid ja kõiguvad varjud. Orel mängib. Inimesed voorivad ustest välja.

— Palu nüüd isa eest, et ta meile tervelt tagasi tuleks.

Kusti langeb põlvili ja palub, et Jumal tingimata saadaks talle isalt suure kiigehobuse, püssi, sõjamehe kübara ja pildiraamatu. Siis palub ta veel, et Jumal hoiaks isa ja saadaks teda koju juba täna õhtul, sest isal on jõuluõhtul ükski paha laevas olla.

Tullakse koju. Ema võtab ahjust toidu, Kusti ja ema söövad ning siis annab ema Kustile kätte ta kingid. Pildiraamatu, mille kaanel kavala näoga hunt kõneleb väikese tüdrukuga, kaks puust karu, kes, kui neid alt lükata, koksivad alast ja valge hobuse.

Ema süütab küünlad kuusel. Kustiga seltsis nad laulavad „Püha öö, õnnistud öö“, ja Kusti tunneb, kuis ta hinge asub korraga niisugune häädus ja helius, et tahaks pead ema sülle panna ja nutta. Laulu kestel vahib ta vilksvilks ema otsa, aga ema nägu on mures ja tõsine. Kusti teab, et ema on mures isa pärast, sellepärast libiseb ta ema juure, ronib talle sülle ja paneb oma pea ta rinnale.

Ema naeratab, nagu hakkab helen-dama, ta vaatab pojale otsa ja näeb Kusti näos armsaid ja tuttavaid näo-jooni, kes praegusel hetkel on kaugel merel.

Kusti on rõõmus, et ema naeratab, ta hakkab mängima oma asjadega, näitab neid emale ja imestab kui ilusad nad on.

Saabub hiline õhtu. Tuba on täis soojust, kuuse lõhna ja loitvaid küün-laid. Kustit hakkab kiskuma unele. Ema riietab ta lahti ja paneb ta voo-disse. Kusti pomiseb midagi läbi une ja jääb siis vaikseks.

Ema vaatab pojale mõned hetked otsa, läheb haarab vana piibli ja hakkab lugema vana ja ikka jälle uut jõululugu.

Väljas raksub pakane, mööda lumi-seid teid sõidavad kuskil kaugel talu-mehed regedel kellade tilinal kirikust koju. Tähed säravad, loodus on täis ääretut rahu ja jõuluöö oma igavesti elava muinasjutuga tuleb jällekordselt inimeste juure.

Johannes Ruwen

Jõuluõhtu

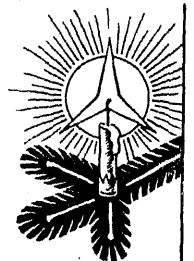
Nii armsalt helisevad täna kellad ja väljas udupehmelt sajab lund. Maast taeva poole tõusvad palved hellad on saabund jõuluõhtu — püha tund.

Nüüd igaihel süttind rinnas tuli ja hinges asub suur ja vaikne õnn. Taas loidab kõikjal valge küünlatuli — maapäale tulnud rahu, rõõm ja õnn.

Nüüd unustatud kurjus, valu, viha ja süda igaihel leplikult on puhas. On kadund mõttest maine lõbuiha — ning hõõgub lootus kahetsuse tuhas...

Nii palju süütut sära laste silmis ja kõigil süda rinnus hell ja soe. Sää! ülal lendab jõluingel pilvis — ta kõigile uut usku, lootust toob.

Johannes Naaris

Ettevaatust kriitikaga!

On kõige tänamatum amet, hakata midagi arvustama. — Sellega kogud ainult tuliseid süsi lagipeale ja satud kui viimane verivaenlane igasugu tege- laste põlu alla. Kuna aga meid on piib- lis manitsetud oma ligemist armas- tama kui iseennast, siis tuleb hoiduda kõigist võimalikest põhjustest, mis või- vad sellist meelepaha esile kutsuda.

Minuga selline vilets lugu juhtus. Olen nimelt Tibuküla Haridusseltsi poolt välja antava kultuur-ajakirja „Kunsti õie“ toimetaja. Avaldan selles avalikku- ja kultuuriellu puutuvaid artikleid, novelle, luuletusi ja muud raskemat ning kergemat. Tähtsamate kohalike kultuurürituste puhul võtan sõna ka kriitikuna.

Äsja korraldas Haridusselts oma iga- aastase peo. Kavas oli ka Aabakukk Vesiroosi kolmevaatuslik draama „Uni- ne agul“, millise kohta loomulikult võtsin sõna „Kunsti õies“.

Kriitika oli kaunis lühike ja täiel määral positiivne, kuid seda suure- mad ja negatiivsemad olid selle tule- mused minu suhtes.

Kriitika kõlas:

„Pühapäeva õhtul ettekandele tul- nud A. Vesiroosi draama „Unine agul“ viib meid uudsesse miljöösse, millist seni meie näitekirjanduses vähe viljeldud. Autor annab siin ku- juka pildi inimesist, kes mannetu- tena vaevlevad argipäeva raskusis oma elu ja olemasolu pärast. Kuid ka need inimesed on inimesed oma rõõmudes ja muredes. Ka ne- mad elavad ja evivad samu tundeid, mis iga teine, kel süda sees.

Draama on läbi viidud hingestatud ja loomuliku järjekindlusega. Vaja- lise pinge eest on hoolitsetud tarvi- lisel määral. Sõnaga: mõjurikas ja kohane näidend ettekanneteks maa- lavadel.

Tegelasist paistsid eriti silma Nel- ly Sookael, Robert Konu ja Elias Märskä. Esimene neist lõi loomutruu ja usutava kojanaise tüübi nagu me teda alati oleme harjunud nägema. Teine seevastu oli kaine ja kaalukas

kingsepp, pakkudes oma forseeri- matu esinemisega väga rõõmustavaid momente. Ka Elias Märskä riiaka voorimehena ei jätnud midagi soo- vida. Ainult ta kostüüm tundus veidi liialdatud lõhkisena. Armastajate paar Leida Lubi ja Aadu Abi olid nagu tõelikkuses.“

Võite te aga nüüd arvata milliseid pahandusi see väike ilmsüütu kriitika enesega kaasa tõi? — Kuulake!

Kõigepealt tuli mulle kaela proua Sookael, kes trükikojas juhuslikult oli näinud arvustuse korektuurpoognat. Tulivihasena helistas ta mulle:

„Ma annan teid kohtu kätte! Keda te julgete nimetada kojanaiseks. — Ah või mina olen kojanaise tüüp, nagu alati! Kui te silmapilk seda lauset artiklist ei kõrvalda, siis ei kõnele me üksteisega enne, kui kohtulaua ees!“ Vihaselt lõi ta kõnetoru hargile.

Vaevalt sain sama teha (muidugi aga palju vaiksemalt), kui uksest torma- sid sisse Robert Konu ja Elias Märskä.

Esimene neist tuli ilma tervitamata mu toimetusalaua äärde ja pörutas rusi- kaga niivõrd tugevasti, et tindipott kummuli kargas. Vihaselt käratas ta: „Kuulge inimene, ärge norige tüli!“ Praegu kohtasin tänaval proua Soo- kaela. — Ja mis ma kuulen, teie mai- nite oma arvustuses, et mina pakun rõõmustavat pilti kaine inimesena. — Olete te mind kunagi üldse joobnuna näinud. Kui te silmapilk seda halvus- tavat lauset oma arvustusest ei kõr- valda, pean karmimad abinõud tarvi- tusele võtma.“

Nüüd astus ette Elias Märskä:

„Ja mind nimetate riiakaks. Teate, mina pole küll kunagi riiakas olnud, aga kergesti võib juhtuda, et ma oma kätt teie vastu üles tõstan, kui te oma seisukohta minu suhtes kohe ei muu- da!“

Kohutav lugu! Mida teha?

Riietusin ja seadsin sammud trüki- koja poole. Trükikoja lävel kohtasin preili Leida Lubit.

„Kuulge, see on selge sigadus!“ sõ- nas ta ja krimpsutas vihaseks nina.

Lõpuklass

Pärast seda, kui nad olid sünnipäevalast piisav arv kordi õhku loopinud, raputas see end naerdes lahti õnnitlejatest ja teatas pidulikult, et kutsub terve klassi õhtuks koogile ja kohvile.

„Memm ja taat lähevad teatrisse. Maja jäetakse meie hooleks.“

„O-o-oh!“ karjusid tüdrukud vaimustatult ning keegi ei märganud, kuidas Priima, Hilda Aloe, käe närvilise, vaigistava liigutusega huultele tõstis.

Õhtusest peokutsest ei hoolinud ta üldse. Ta ei kavatsenudki sellele järgida, nagu ei olnud seda teinud enamasti ka varem, olles saanud samaseid kutseid.

Eville näis ta tulek aga olevat eriliselt tähtis.

„Sina ei tohi ka jääda tulemata, Hille,“ sosistas ta temast mööda, oma kohale, siirdudes. „Ka Laigna tuleb...“

Hilda pöördus ägedalt kõrvale ja püüdis siis teeselda, et ei ole kuulnud, või ei hooligi üteldust. Ainult tihe puna, mis äkki vajus ta näole ja kaelalegi, tülitav ja reetev tunnus, mida ta äreva hoolega püüdis peita naabrite eest, osutas kohkumusele ja tusale.

Hilda ei mäletanud, millal ta oli näinud Avo Laignat esmakordselt. Küll aga pidi nende kodutee vist juba kaua pikalt ühine olema, sest enne, kui ta hakkas teda, kui isikut, tähele panema, oli ta harjunud nägema oma ees tänavapildis Avo varakult laiavõitu õlasid ja tumedat kukalt. Teadlikult nägema hakkas ta teda aga alles pärast seda, kui kord tänavakorjanduse heaks koti nurgast sendi õngitsemisel üks kiirustav mööduja oli ta rahakoti maha tõrganud ja kui poiss tal siis oli aidanud üles korjata kõnniteele piljatud peenraha. Tol korral oli ta pomisenud

paar tänusõna ja eemaldunud siis kiiresti, ent järgmisel hommikul, kui ta kooli minnes juhtus kõndima otse Avo kannul, meenus talle, et sel poisil olid kenad hallid silmad ja võluv viis vaadata inimesele otsa.

„Minule,“ mõtles Hilda.

Pärast seda oli talle tähtis näha Avot tänaval, oli see siis hommikul kooli minnes või hiljem. Kõndides poisi järel veenas ta end, et tolle õlad näivad tõesti juba mehistena, teades aga Avot tulemas omale järele, oli tal hea mõelda, et too vaatleb teda...

Selline armastus oli küllalt ebatõeline, et olla romantiline ja kindlasti ei puudutanud see kedagi teist kui ükski teda!... Ta ei tahtnud, et keegi aimakski sellest midagi — Avo ise kõige vähem — seda eriti kuna ta teda möödunud suvel päris isiklikult tundma oli õppinud.

Ta oli kohanud Laignat Evi ja selle venna Ilmari seltsis, kui need parajasti olid teel jäätist otsima. Poolvägisi vedasid nad ka Hilda kaasa. Kuigi sellele meeldis võimalus olla Laignaga ja kõneleda temaga, polnud ta kaasa minemisest eriti vaimustatud. Ta oli harjunud olema järjekindel ning loobuma kõigist lõbustustest — ka kui see lõbutsemine seisis vaid jäätise söömisel. Muidugi, Evi ja enamus teistestki kooliõdedest ei suutnud käsitada, et ta jäätise ostmist pidas raha kulutamiseks — nende arvates see ei maksnud ju peaaegu midagi! — ent Hilda poleks saanud käia koolis, kui ta poleks enesele pidevalt seletanud, et vahe nende ja tema vanemate majanduslikkudes seisukordades oli küllalt suur, et seda tõsiselt arvestada — eriti pärast seda, kus ta isa paari aasta eest tööõnnetusel end sedavõrd raskesti oli vigastanud, et nad nüüd pidid elama tehase öövahi kehvast palgast, millele lisandus vaid madal õnnetuseraha.

Nende tasakaalukalt seatud elu oli see õnnetus täiesti segi löönud. Vaatamata kind-

Proua Sookael helistas mulle äsja ja kõneles, mida kavatsete kirjutada minu kohta. Minul olevat vahekorrad härra Aadu Abiga ka tõelikkuses. Mis te õige arvate. Võtke oma sõnad tagasi, või ma lasen oma peigmehel teile kitlipeale anda!“

Vajusin nõrgalt trükikoja trepi nurgale istukile. — Mida pidin nüüd tegema?

Ainsa pääseteena jätsin arvustuse üldse ajakirjast välja, et säilitada rahu ühiskonna huvides.

Kõigile neile aga, kes võtnud vaevas minu käesolevat kirjutist lugeda, soovitan mitte ialgi kirjutada kellegi või millegi kohta arvustust. — See on mäng tulega!

—Nähvits.—

Vagabundid

Ei ahista rõõmsate meeli
küll kunagi kurbus ei tusk,
viin virgutab laulule keeli
ja tulevik, selles on usk.

Kui muutuvad pilvedki halliks
ja kinni lööb Taevane Lukk,
jääb nendele ikkagi kalliks
kõik see, mida varitseb hukk.

Ei nendele rõõmude hingus
tee kurvemaks vallatut keelt,
bordellide suitsus ja vingus
nad näitavad Surmale keelt.

R. Parve

lustusseltsi abile sulasid nende säästsummad mõne kuu jooksul. Sügisel, kui Hildal tuli aeg kooli minna, ei teatud veel, kuidas õien-dada õppemaksu või kust saada raha raama-tute muretsemiseks. Lõpuks tasus õpemaksu linn, ent osa raamatuid jäi sellegi poolest ostmata. Isegi väikesed jooksvad väljamine-kud, mida see kooliskäimine tõi enesega, olid neile koormavad. Esmakordselt märkas Hilda, kui kiiresti välja antud sendid lii-tusid kroonideks ja kui karmed needki olid kaduma. See oli otse traagiline! Sealjuures ei saanud enam mõteldagi sellele, et kordki kuus küsida emalt raha kinno või võist-lustele minemiseks. Kinnaste ja sukkade nõe-lumist pidi jätkama siiski veel kui nende alkoest palju enam ei paistnudki...

Sellest kõigest ei teadnud kooliõed palju. Kui Hilda pidigi millestki loobuma, siis tegi ta enamasti näo, et tal pole selleks muud põhjust kui et ta ei hooli sellest suuremat. Teised jäidki uskuma ta ükskõiksusse ja said sellega hoopis vale ettekujutuse Hilda iseloomust. Ajuti tegi see talle valu. Meelsa-mini ta oleks küll olnud uljalt kergemeelne; ta uskus, et ongi seda sisimalt. Nüüd pidi ta aga ootama seni, kui jõuab lõpetada kooli ning leiab töökoha, et siis majandusliku elu-järje paranemisega muutuda taas iseeneseks.

Kuna ta sel aastal enam ei näinud Avot, kellest oli saanud üliõpilane, mõtles ta temast vaevalt. Ta tegi korralikult oma õpetööd, ent ei pingutanud end liialt. See, kas ta lõpe-tab „cum laude“, nagu kõik arvasid, või mitte, jättis teda ükskõikseks. „Mis oleks sellest kas...?“ mõtles ta tõrjuvalt.

Ainult kodus ei sobinud see suurejooneline hoolimatus. Vaadeldes isa, kuidas ta oma vigastatud käsivart vaevaliselt toppis pint-sakuvarrukasse ja kuidas ta sama abitu käega lehitse tütre vihke, otse lapsikult rõõmusta-des igast uuest „neljast“ või „viiest“, mida ta sealt juhtus leidma, oli Hildalegi väga tähtis, et need hinded olid just nii head kui nad olid. Kui ta semestri algul valiti prii-maks, oli ta selle eest kooliõdedele peaaegu tänulik, kuna ta õhtul võis näha, kui uhkeks ja õnnelikuks ta vanemad sellisest lugupida-misest nende tütre vastu muutusid. Nemad ei tarvitsenud kunagi teada, et ta millestki tun-dis puudust, või et ta kunagi pidas end õnne-kuks!...

Kui Hilda sellel pärastlõunal koju tuli, arvas ta targemaks üldse mitte sellest rää-kida, et Evi Saarem on teda õhtuks sünni-päevale kutsunud. Sellega ta võttis vanema-telt küll ühe rõõmu — sest see, et nende tüdruku kutsuti advokaadi-majja külla, tundus neile kindlasti väga austavana — ent ta loo-tis nii säästa enesele seletusi sellest, miks ta ei taha järgida sellele kutsele. Nemad poleks mõistnud teda. Nende arvates oleks olnud loomulik, et ta läheks.

Istunud laua taha kavatsusega tublisti õp-pida ja unustada kõik muu, ei suutnud ta end selleks siiski küllalt koguda. Ta mõitles taht-matult, et küll ta on tänagi ainuke klassi-

õdede peres, kes puudub teiste hulgast. Evi tuleb homme kindlasti ja küsib, miks ta ei tulnud — tema leiaks vaevalt sobivat vastust... Ent minna tõeliselt...? Ta oli kord kaotanud kontakti Eviga ning kartis, et see võib juhtuda jälle. Ta ei võinud olla kindel oma lauakommetelegi — tal oli kookidega nii vähe kogemusi... Kindlasti ta ei tunneks end sääl mugavasti ja päris väljakannatamatu oli mõte, et ta võiks end jälle kuidagi häbistada Avo ees.

Kuigi ta laua taha istudes oli tahtnud lõpe-tada kõik teadaolevad kirjatööd, tõusis ta süngelt, vaeu olles valmis saanud homseks vajatavate asjadega. Ta ei tahtnud ega suut-nud töötada. Abitu viha oma vaesuse ja oma armetuse vastu oli temas sel hetkel tugevam kui kunagi varem. Vaesus... Mis tähendas see?! Ta ei osanud oma vaesust kanda...!

Korruga ta võpatus kuulama ja muutus siis punaseks üle terve näo ja kaela.

Ema oli koputusele avanud kõõgiukse ja nüüd kostis sealt Hilda pinginaabri trillerda-vat, lõbusat häält.

„Hilda on muidugi veel kodus? Meie arva-sime kodus, mina ja teised, et me võiksime õige ühiselt Evile mõne väikese asja kinkida. Üksinda, teate, ei taha nii palju kulutada ja

midagi päris räbalat ka ei taha... Mõtlesin, et tulen õige ja räägin Hildale.“

„Hilda on kodus küll,“ ütles ta. „Pidite kuhugi minema või?“

„Evi Saaremi juurde sünnipäevale... Kas Hilda ei tule?“

„Miks ta ei tule. Eks minge ja rääkige aga ise...“ osutas ta tagatõu ukse poole, mille taga Hilda kuulatas paljastatud patu-sena, kramplikult aga asjata mõteldes, mida ütelda emale seletuseks, et ta sellest sünnipäevakutsest ei olnud rääkinud...

Hädiselt ta pomises midagi Erikale, et ta tõepoolest ei olevat kavatsenudki minna ja... ent ta lakkas vastu puiklemast, kui ema, olles järgnenud neile tahatuppa, lükkas ümber kõik ta nõrgad vastuväited.

„Sa võid minna küll!“ otsustas ta, kui Hilda veel viimase abinõuna oli püüdnud seletada, et tal on pesu nõeluda. „Homme võid sa seda sama hästi teha.“

Tema korraldaski kõik — saatis Erika kinki valima, üksi, sest Hilda ei tahtnud minna kaasa, ja käskis tal pärast neilt läbi tulla, et nad Saaremitel võiksid minna Hildaga koos. Ja siis, kui üks oli sulgunud Erika järele, hakkas ta Hildaga arutama kleidi küsimust. „Kas mitte valge leerikleit...“ Hilda ei tahtnud seda. „See ei ole nii suur pidu, et keegi tuleks sinna õhtukleidis.“ Et mitte tekitada kahtlust, nagu tahaks ta näida peenemana kui ta on, eelistas Hilda tumedat vormikleiti. Ta nii see jäigi.

Kuigi kõik oli läinud hoopis teisiti kui Hilda oli kavatsenud ja tahtnud, pidi ta sel hetkel ometi imetlema oma ema. Nagu haiget last kohtles ta teda. Ainult arstimiga oli ta haaranud valesti. Tema nähtavasti oli arvamisel, et Hilda tahab tohutult minna Evi juurde ja ei julge sellest soovist rääkida vanematele — võibolla ta mõtles ka, et ta ei julgenud küsida neilt raha kingituse ostmiseks. Selle häda ta eemaldas. Mis ta võiski muud?...

Hilda ise ei teadnud ikka veel, mis ta tahtis. Minek oli igatahes nüüd otsustatud. See polnud kõige halvem. Kõige halvem oli muidugi piinlikkusetunne sellest, et teda oli tabatud salgamiselt. See häbistas ja tegi araks ning häbeneneda ja arg olla, teadis Hilda, tähendab rikkuda enesele tervet õhtut. Iseenese ja Avo päralt vähemalt tahtis ta näida täna elav ja hakkaja — nüüd kus see kõik oli kord juba nii läinud. Vähemalt oli tal selleks nüüd jälle võimalus!

Kui nad helistasid Saaremite ukse taga oli temast kadunud kõik vimma ja üleolek. Kergelt ja lõbusalt naerda — see polnud enam naiivse elutundmatuse, elusthellituse väljendusvormiks — see oli siht, mis vääris ennast, tee rõõmule ja ilule, elutugevusele.

Hilda ja Erika olid ühed viimased jõudma Evi juure. Väike ent mugavasti sisustatud saal oli juba tulvil tüdrukutest, kelle hulgas oli vaid üksikuid Ilmari koolivendi ja perekonna tuttavaid noormehi.

Hilda silmad otsisid tahtmatult Avot. See seisis suure stiilse kamina ääres ümbritsetud tüdrukuteriingist. Teel siia, sammudes Erika kõrval läbi tuisust hallide tänavate, oli Hilda veel unistanud, kuidas ta eraldub temaga kuskile hubaseks vestluseks, et saaks parandatud kõik see, mis suvel läks halvasti. Nüüd, kus ta oli sääl ja ka teised tüdrukud olid sääl, tundus see mõte võimatuks. Istudes diivanile ta koguni pööras pead nii, et Avo ei võiks teda tunda. Ta ei osanud ega saanud ju olla selline, kui ta igatses olla Avo meel-est. Ta ei teadnud kuidas sellega alustada ja pealegi oleksid kooliõed kohe märganud, kui ta muutuks kuidagi eriliselt edevaks või elavaks. Kindlasti nad oleksid varsti avastanud põhjusegi. See olnuks talumatu!

Peaaegu füüsiliselt mõjuva rahulolematu-sega jälgis Hilda enese silmapaistamatut osa selle õhtu lõbususes. Ma ju teadsin, et kõik peab minema, nagu ta läheb, katsus ta seal-juures kättemaksuks olla enesele veidi tige. Kui see kibedus ei aidanud, jäi vaid rõhuv paratamatusetunne. Ta oli uskunud end olevat võimelise kujutama mingit kõikide pilke paeluvat säravat „tähte“, ent nüüd näis, et ta kõlbas vaid armetute statisti kohtade täit-miseks...

Hildal ei olnud sugugi kahju lahkuda sel-let sünnipäevapeolt. Kui ta jõudis koju, lei-dis ta, et emal oli veel külalisi. Kaelaspää eit, Hilda ristiema istus laua ääres ja kuul-as, kui hea õpilane Hilda olevat, kui tun-nustavalt kõik õpetajad, kellelt Alve-ema tema üle küsinud, temast rääkinud ning kui-das teisi kooliõedesid tuleb õhtuti vihkudega neile, et Hilda abiga valmis saada oma üles-annetega.

Hildal oli alati piinlik, kuulates sellist kiitmist. Täna, mil ta ei saanud iseenesega olla sugugi rahul, tegi see jutt ta meeleolu veelgi süngemaks. Nad võivad ju küll rääkida ja kiita teda, ent mis kasu tal on sellest, et ta on hästi õppinud?... Kui ta on kooli lõpetanud ei hooli keegi enam sellest, milline õpilane ta kunagi koolis on olnud. Teenistuse-kohas, kui ta kunagi saab sellise, ei nõua tem-alt keegi muud, kui et ta võtaks arved õieti kokku ja ei teeks masinkirjas palju vigu. See, mida ta teab füüsilikas või ajaloo, ei huvitaks neid üldse. Ja vaevalt nende tead-maste omamine või mitte omamine teeb teda õnnelikuks isiklikuski elus. Kui ta vajab veidi rõõmu, siis ei aita teda Barbarossa ega James Watt, selleks ta vajab rõõmsat ise-loomu ja oskust lõbus olla. Küll sellest jat-kus teistele inimestele imponeerimisekski kül-laldaselt.

Ta pidi jutustama, kuidas nägi õieti välja advokaat Saaremi juures, ja ta tegi seda vastumeelselt. — Mis te sääl tegite? — ...Ah, sõime kooke, vestlesime... Ta ei tahtnud rääkida tantsimisest, sest tema ei tantsinud. Ema ütles ka kohe: — Aga mis sina siis tegid?... Ta ei tahtnud seda küsimust kuulda. Selletagi oli küllalt rusuv mälestus sellest, kuidas Avo palus teda en-nist tantsima ja tema oli pidanud andma talle

M. MOOSEL

„Heinalised“
RKTk

korvi... Ja ometi oleks ta nii väga tahtnud tantsida!... Oli see tema süü, et nii nagu lood tema vanemate majandusliku seisukorraga olid, ei sobinud nende raha raisata tantsukursusele minemiseks!...

See mõte tegi teda nii õelaks, et meeleldi oleks tahtnud kedagi südamest vihata.

Samas ta siiski häbenes ennast. Tantsimine — seda ei maksaks võtta nii tõsiselt. Seda jõutakse ju igal ajal veel õppida. Seni tal olnuks ka veel üsna vähe juhuseid oma oskuse kasutamiseks. Ja siiski — kui ta oleks osanud hästi tantsida, oleks tantsinud Avoga, siis oleks see õhtu tema jaoks kujunenud hoopis teiseloomaliseks. Siis ta poleks tundnud end kõljkjal pealtvaatajana.

Üsna rõhutatud meeleolus puges Hilda voodisse. Ta mõtles kibedalt, et Evil on oma tuba, kus ta võib nutta vabalt, kui seda oli parajasti nii tarvis, tema ei saanud sedagi. Õma märkaks kohe ta pisaraid ja tuleks küsimustega...

Salaja ta nuttis enese siiski sellel õhtul magama. Ta ei osanud kuidagi iseenesega valmis saada! See, et ta tahtis olla oma vaeste vanemate hea tütar, polnud veel mingi põhjus, et ta poleks võinud olla rõõmus ja õnnelik sõprade hulgas. Kui need asjaolud aga tõesti vahetult sõltusid teineteisest, siis oli see tõenduseks tema iseloomu inetusest. Sisimalt ta oli valmis kõik oma õeluse suunama vanematele, et need polnud suutelised võimaldama talle kõike seda, mida jõukamad inimesed oma lastele. Ja ometi olid nemad palju õilsamad temast, kes ta oleks tahtnud aina nõuda ja kes ta kahtles eneseohverdamise väärtuseski. Selles kahtlemises seisis tema õnnetus. Vanemate juures ta häbenes oma varjatud egoismi, ent kui ta selle

tõttu, et ta pidi seda varjama, tundis end mujal takistatuna, siis tundis ta end kiusatud kangelasena...

Hilda oleks meeleldi tahtnud olla õilis ja hea ning kõlke oma nooruse andekust pühendada mingi hea asja teenimiseks — kui ta vaid oleks teadnud, millise. Neid oli püütud õpetada asjadele vaatama igakülgselt ja lõpuks ei jäänud kõigist sihtidest püüdmiskindlaks muud, kui tarvidus saada elutugevaks, terveks, teguvõimsaks isikuks, kes edasipüüdlikult töötab oma kohal, täites nii selle ülesande, mille elu ja ühiskond neile panevad. Seda oli aga liiga vähe. Sinna juure vajati muud, vaimustavamamat, vajati ometi eneseimettlust ja seda pidi otsitama teisalt. Hildagi ei suutnud imetella end kontoritööliseks. Elu, sellisena, nagu ta teda kujutles, pidi küll aset olema väljaspool. Kas ta suutis haarata temast võitvalt, kui ta oli endiselt mõistlik ja vaikne, kui ta hoolis liialt teistest inimestest ja ei osanud tõsta end esile teiste hulgast?... Kui ta ei harjutanud seda ega alustanud sellega juba kohe?

Sellel hetkel tundus mõte kooli lõpetamise imehetkele esimest korda vähem meelitatavana. Elu oli hoolimatu ja ta kartis, et ta ei oska olla küllalt hoolimatu. Need mõned kuud, mis tal veel olid koolis käia, olid õieti armuaeg. Ja siis... siis ta näeb, mis temast saab...

See mõte oli paratamatusena rahustav. Ta oli liialt väsinud, et mõelda edasi. Sellest ei oleks kasugi... Ikka oli aeg ja elu ise see, mis kõike pidi otsustama lõpulikult...

Jah, kui ta vaid näeks ja aimaks, kuidas kujuneb elu ja millisena ta peab temale vastu minema — vast suudaks ta siis olla rahul iseenesega!...

Erna Abrams

Uued „Tuleviku Rajad”

Soliidse ja huvipakkuva ajakirjana kesk-kooli ja gümnaasiuminoorusele olid tuntud „T. R.“ juba ammu, ent meeldiva üllatuse pakkus nende uus kuju ja sisu, mille nad on omandanud sel sügisel.

Ajakirja toimetaja töötab oma saatesõnas esimesele numbrile õpilaste huvele lähendatud ja rikastatud sisu. Ja tõesti — ilmunud 2 numbrit täidavad selle lubaduse.

Nii on toimetus pidanud võimalikuks täita tervelt $\frac{1}{3}$ ajakirjast õpilaste kaastööga vilistlaste ja pedagoogide $\frac{2}{3}$ kõrval, mis on kindlasti suur saavutus, arvestades meie õppurnoorte omaloomingu madalat taset. (Kui ka peaks leiduma mõne autori töid näit. „E. Nooruses“, kõlbavust „T. Radadesse“, Eesti noorsoo esindusajakirja, ei tõesta see veel ammu). Tunnustust väärrib ka tööde sundvõõrandamine ajakirja jaoks (Paulsoni matkakirjeldus), mis peab kujunema tõhusaks vahendiks õppurnoorte väärtproduktiooni suurendamisel, nagu juba avaldatud tööde taastrukkimine (seni 5), eriti kui need võidavad nii palju stiililise omapära poolest, kohandamise läbi tegevtoimetaja isikliku õigekeelsusega, nagu Orvo Asti „Kõrgrahudel“. Sama fantaasiarikkust näitab O. Mikiveri vinjeti „Mäetipp ja päike“ ümberpööramine kajakaks ja mereks ja ürikut kujutava kliše käljeliasetamine (pitsati horisontaalselt hõljudes).

Luuletusist paistab silma eriti Rain Rebas'e „Saeveskis“, mis näitab kujukalt, kui palju võidab tavaline reporteriproosagi värsesse ja salmesse jaotamisega; ka vormiliselt nendin autori edusamme: tervelt 1 paar puh-taid riime 16 värsireas.

H. Schotteri „Kodumaa hümn“ tõestab veenvalt jansenlike võtete ajakohasust tänapäeva luules ja muusikas ka talentide suhtes, kes ei pretendeeri Jannsen'i kunstikõrgusele ja vaimtäiusele. Ed. Kansa valmid meenutavad meeldivalt armsakssaanud motiive (eriti pais-tab silma Krõlov'i „Sirtsukese“ tõlge, mis on ilmselt parem J. Tamm'e omast ja lõpp-osas parem ka Krõlovist).

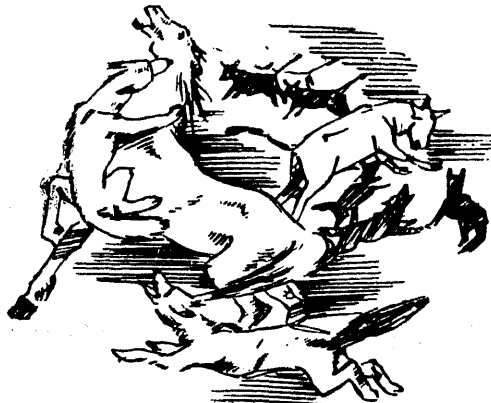
Proosa alalt nimetatagu Virve Kure jutust „Suvepraktikal“, mis täidab eeskujulikult oma ülesande kirjandusliku suvepraktika tulemusena. Igatahes on kirjanduslik suvepraktika nõrgule õpilasile pedagoogiliselt väga tervitatav üritus.

Kõrgeid võimeid osutab ka „Koolitüdruk Eeva“ autor — kes oleks enne arvanud, et sellises vormis ja käsitluslaadis saaks kirjel-dada taolist kooliplitka-uunikumi, kes on ees-kujulikult aus ja kohusetruu ja pai, ainult väga laisk õppima. Endel Kaupmehe „Pere-naised“ on valinud õnnelikult dialoogi-vormi murdeoskuse paremaks mõjulepääsuks. Oculus pakub ühe hää pildi Mihkla kirjan-dusloost gümnaasiumile juba tuttava „Inkle ja Jariko“ loo juure ja — last not least — pildiseeria „Värdis pugeja“ on kohandanud „Puusliku päevakaja“ eeskujulikult 13—18-aastaste arenguastmele.

Isikupärast ja väärtuslikku loomingut pakuvad ka ruumipuudusel mainimata jäänud autorid.

Ajakiri on otsustanud valida uueks nimeks „Noor Tarm“. Jäägu mineviku unistused äh-maseist „tuleviku radadest“, astugu nende asemele teotsev ja tugev noor tarm!

J-n.

SPORT

Möödunud hooaeg ÜENÜTO kergejõustikus

O. Kaldre

Juba aastaid on ÜENÜTO kergejõustiklased püsinud Eesti kergejõustiku esirinnas. Iga aasta on kaasa toonud uusi üllatusmehigi. Heites põgusa pilgu möödunud hooajale, peab tähendama, et see on olnud viljakas ja täis hoogsat tegevust.

Eriti tugevad on kõrgushüpe ja keskmajooksud, kus on välja kujunenud oma tubli kaader.

Üllatusmehi tuli aga teistelgi aladel: E. Pilliroog, A. Hallik, E. Hurt ja Mustkivi. Eriti mehise võistlejana esines E. Hurt, kes järjekindlalt otsis tugevat konkurentsi oma lemmikaladel 800 ja 1000 m. Kui seda ei leidunud Tallinnas, siis leidis ta selle Viljandis ning Nõmmel. Ja tulemused olid kahtlemata ainulaadsed. Järjekindlalt, igal võistlusel püstitas ta oma isikliku rekordi, tänu sihikindlale ja korralikule treeningule. Pole huvitusetu tuua tema arengu kohta mõningaid andmeid:

800 m 12. VII 2.00,8; 7. VIII 2.00,0; 2. IX 1.58,3.

1000 m 6. VI 2.37,3; 12. VIII 2.36,0; 18. VIII 2.36,0; 28. VIII 2.35,3; 27. IX 2.34,8.

1500 m 24. VII 4.25,0; 30. VII 4.12,4; 6. VIII 4.11,0; 20. XI 4.08,8.

Hallik pakkus meeldiva üllatuse maavõistlusel Lätiga. Samuti tuli ta kindlalt Eesti meistriks, kuid vähese treeningu tõttu oli ta siiski ebakindel.

Pilliroog saavutas maikuus üllatava tippmargi. Seejärele aga, kui tagajärjed ei näidanud enam tõusu, kaotas enesekindluse Avalikkuse liigne tähelepanu oli noorele võistlejale kahjulik. Kuid sellegipoolest oli tema esinemine tubli.

Täiesti jahmatama panevalt mõjus Mustkivi platseerumine esivõistlustel kuue esimese hulka. Kuid hilisemad tagajärjed ei näidanud enam arengut, ega stabiilsust.

Keskmajooksjate noorem põlv eesotsas Piisangi, Vesterblomi, Roomere j. t. näol on paljulootav. Visetes on aga palju eeldusi A. Lohkil, kes järjekindlalt parandas oma tagajärgi. Teised alad, neist tänava eriti kaugushüpe, kujunesid vähem tähelepanu äratavateks.

Tagasihoidlik oli naissportlaste pere. Esivõistlustelt puudusid senised tuusad Brun, Ugam, Tšeburina. Kuid sellele vaatamata kaotasime ASK-le õige napilt. Tubli võistlejana ilmutas end Ilse Uus, kes Eesti esindajana võistles ka euroopavõistlustel Viinis. Hooaja jooksul tuli aga juurde tubli kaader noori lootusi hellitada lubavaid võistlejaid, nii et väljavaated tulevaseks hooajaks ei puudu.

ÜENÜTO kergejõustik on teinud suuri edusamme ja on momendil

Piltidel: I. Uus, E. Kallismaa, V. Raidur, A. Hammer, E. Rauge, H. Kadak, A. Lohk, M. Vesterblom, A. Hallik, V. Ahven, E. Piisang, E. Pilliroog

E. Hurt

I. Mustkivi

väga tugeval tasemel, kuid sealjuures kindlasti kaugeleki veel mitte oma arengu kulminatsioonis, sest H. Kadak, kes toimib teenerina jakab oma viljakat tegevust kindlasti ka edaspidi.

Võistlusi korraldati 6 ja teiste ühingute võistlustest võeti osa 36. korral.

Võisteldi: Viinis, Kaunases, Tartus, Valgas, Võrus, Petseris, Viljandis, Pärnus, Nõmmel, Riisiperes, Kiltsis, Jõgeval.

Eesti meistriteks tulid: Arno Hallik 400 m. Olev Kaldre kõrgushüppes, Ilse Uus 100 m. ja 80 m tõkkejooksus, Olga Arras kõrgushüppes, 4 × 1500 m (Vesterblom, Sams, Tungal, Hurt) ja naiskond 4 × 100 m (Rauge, Kallismaa, Uus, Sillak).

Eesti rekordi püstitas meeskond 3 × 1000 m teatejooksus (Sams, Tungal, Hurt).

ÜENÜ rekorde püstitas:

400 m A. Hallik
800 m E. Hurt
110 m tõk. (91,4) A. Jürisson
3 × 1000 (Sams, Tungal, Hurt)
5 × 1000 (Sams, Tungal, Hurt, Vesterblom, Vaks)

Rahvusmeeskonnas esinesid: Hallik, Kaldre, Kuuse, Pilliroog, Sams.

P A R E M U S T A B E L

	100 m		3000 m	8,8	E. Kallismaa
11,4	A. Hallik	9.18,0	E. Hurt	8,9	A. Hammer
11,5	V. Piho	9.19,6	F. Tungal	8,9	H. Klõšeiko
11,5	R. Jõelegt	9.26,0	M. Roomere		100 m
11,6	L. Krimm	9.35,8	A. Vaks	13,2	I. Uus
11,6	E. Piisang	9.47,2	E. Piisang	13,6	I. Esop
	200 m		Kaugus	14,1	E. Kallismaa
23,4	A. Hallik	6.38	R. Jõelegt	14,1	E. Rauge
24,3	V. Piho	6.34	O. Koppel	14,2	O. Arras
24,5	R. Jõelegt	6.27	O. Kaldre		200 m
24,6	F. Tamm	6.16	A. Hallik	28,1	I. Uus
24,8	F. Tungal		Kõrgus	29,5	E. Rauge
24,8	M. Vesterblom	1.86	E. Pilliroog	31,2	A. Sillak
	400 m	1.85	O. Kaldre	31,8	O. Arras
50,5	A. Hallik	1.83	A. Hallik	32,1	V. Raidur
52,8	F. Tungal	1.80	A. Kuuse		80 m tõk.
53,7	E. Hurt	1.78	O. Jürimäe	15,4	I. Uus
53,8	V. Piho	1.75	J. Raid	16,0	A. Sillak
54,4	V. Ahven		Kolmik		Kaugus
54,7	E. Piisang	13.76	O. Kaldre	4.76	I. Uus
	800 m	12.14	A. Hallik	4.64	O. Arras
1.58,3	E. Hurt	12.05	O. Jürimäe	4.44	A. Sillak
1.58,7	R. Sams		Teivas	4.38	H. Klõšeiko
1.58,7	F. Tungal	3.40	A. Jürisson	4.34	I. Jõgi
2.03,8	E. Piisang	3.10	E. Lehis		Kõrgus
2.05,0	M. Roomere	3.10	A. Luuk	1.45	O. Arras
2.05,6	V. Ahven	3.00	A. Kesktüla	1.40	I. Jõgi
2.05,8	M. Vesterblom		Kuul	1.35	D. Ugam
	1000 m	14.16	R. Schmidt	1.30	A. Sillak
2.34,8	E. Hurt	13.95	A. Lohk	1.30	A. Mittov
2.37,8	R. Sams	13.21	A. Tarmak		Kuul
2.38,2	F. Tungal		Ketas	10.45	A. Sillak
2.41,0	E. Piisang	41.00	A. Tarmak	9.87	A. Mittov
2.43,4	M. Vesterblom	38.41	A. Lohk	9.80	O. Arras
2.44,0	V. Ahven		Oda	9.45	N. Tšeburina
2.46,8	M. Roomere	60.11	I. Mustkivi	9.35	I. Uus
	1500 m	58.83	A. Lohk		Ketas
4.08,8	E. Hurt	49.70	E. Eelmaa	31.29	O. Arras
4.10,4	F. Tungal		Naisalad :	29.65	A. Sillak
4.19,8	R. Sams		60 m	28.06	I. Uus
4.21,8	M. Roomere	8,2	I. Uus	26.40	D. Ugam
4.25,6	E. Piisang	8,6	E. Rauge		Oda
4.28,8	V. Ahven	8,8	O. Arras	32.19	A. Sillak
4.29,6	M. Vesterblom			25.75	A. Mittov

ÜENÜ SPORDITÖÖST

Möödunud suvise parima maaosakonnana kergejõustikus selgus ÜENÜ Simuna osakond. Kardetavat konkurentsi näitasid võitjale ÜENÜ Märjamaa ja Kadrina osakonnad, kellest tuleval hooajal võib loota rohkemgi.

Iga-aastane parem ÜENÜ kergejõustiku osakond selgub ringkonnavõistluste tagajärgede kokkuvõttest. Ringkonnavõistluste tulemustest

võetakse välja 20 paremat tulemust ning parim tagajärg saavutab 20 punkti, järgmine 19 punkti jne. Selliselt toimitakse kõigi ringkonnavõistlusel ettenähtud aladega. Lõppeks võetakse kõik punktid, mis osakonna võistlejad on saavutanud, kokku ja sellega selgubki parim osakond.

Alljärgnevas tabelis leidub 10 parimat os.:

Osak.	100	800	3000	Tente	Kaug.	Kõrg.	Kuul	Ketas	Kokku võistl.	60	1000	Kaug.	Kokku noored	Kokku
1. Simuna	9,2	20	—	20	49	39	23,5	13	173,7	20	17,5	26	63,5	237,2
2. Märjamaa	—	28,5	37	19	26	20,7	37	9	177,2	—	—	—	—	177,2
3. Kadrina	—	8	—	17	20	15,5	20	28	108,5	0,3	—	—	0,3	108,8
4. Essu-Katela	4,5	—	—	—	25	15,5	2	—	57	8,6	9	32	49,5	106,5
5. Järva-Jaani	7,5	—	—	—	13	—	14	18	62,5	12	—	17	29	91,5
6. Kiltsi	—	18	47	3	—	—	—	—	68	0,6	17,5	—	18,1	86,1
7. Väandra	17	6	9	18	—	—	—	—	50	15,5	12,5	—	28	78
8. Saue	—	—	—	—	—	—	—	—	—	37,5	20	16	73,5	73,5
9. Valtu	—	—	—	16	11,5	15,5	—	11	54	—	8	10	18	72
10. Sikana-Aluste	3,5	9	—	4,5	—	—	—	—	17	18	15	16	49	66

Võitjale on ajalehelt „Uus Eesti“ annetatud rändauhind. Jäädavalt omandamiseks tuleb auhind võita kolm korda. Varem „Maa Hääle“ poolt annetatud rändauhinna võitis möödunud aastal Simuna osakond jäädavalt.

Uued rekordid

ÜENÜ Esinduskogu kinnitas rea Spordi Keskseltsi poolt esitatud kergejõustiku, ujumise, rattasõidu ja tõstmise tagajärgi uuteks ÜENÜ rekorditeks. ÜENÜ rekordid jagunevad maaosakondade ja linnaosakondade rekorditeks:

Maaosakonnad

Kergejõustik

Kõrgushüpe naistele: S. Päev, Kiltsi osak., tagajärjega 127 m. Kuulitõuge naistele: V. Väävel, Märjamaa osak., tagajärjega 8,68 m. Odavise naistele: O. Traks, Kiltsi osak., tagajärjega 19,72 m. 100×200×300×400 m teatejooks: Simuna osak. meeskond koosseisus — E. Raid, G. Kummik, K. Orre, R. Pruunsild, tagajärjega 2.15,2 min.

4×400 m teatejooks: Kadrina osak. meeskond, koosseisus K. Tikas, O. Lillo, M. Saks, A. Green, tagajärjega 3.55,0 min.

Tõstmine

Tõukamine kahega keskkaalus: E. Nagel, Neeruti osak., tagajärjega 102,5 kg. Rebinine kahega keskkaalus: E. Nagel, Neeruti osak. tagajärjega 77,5 kg. Tõukamine kahega raskekaalus: V. Veeborn, Neeruti osak., tagajärjega 102,5 kg. Surumine kahega raskekaalus: V. Veeborn, Neeruti osak., tagajärjega 70,0 kg.

Linnaosakonnad

Kergejõustik

110 m tõkkejooks (91,4): A. Jürisson, Tallinna osak., tagajärjega 16,5 sek. 400 m jooks: A. Hallik, Tallinna osak., tagajärjega 50,5 sek. 800 m jooks: R. Sams, Tallinna osak., tagajärjega 1.58,7 min. 5×1000 m teatejooks: Tallinna osak. meeskond, koosseisus R. Sams, F. Tungal, E. Hur, M. Vesterblom, A. Vaks tagajärjega 13.36,6 min. 3×1000 m teatejooks:

Tallinna osak. meeskond, koosseisus R. Sams, F. Tungal, E. Hurt, tagajärjega 8.01,2 min. Ujumine

100 m vabalt naistele: H. Raba, Rakvere osak., tagajärjega 1.53,5 min. 200 m vabalt naistele: H. Raba, Rakvere osak., tagajärjega 4.11,4 min. 100 m rinnuli naistele: L. Valdre, Rakvere osakonnast, tagajärjega 2.00,9 min. 100 m vabalt meestele: E. Allikas, Rakvere osak., tagajärjega 1.20,1 min. 400 m vabalt meestele: E. Allikas, Rakvere osak., tagajärjega 7.19,2 min. 400 m rinnuli meestele: R. Vint, Rakvere osak., tagajärjega 7.42,4 min.

ÜENÜ spordijuhtide kursus

Enne ÜENÜ Esinduskogu korraldati Tallinnas 24. ja 25. novembril spordijuhtide kursus. Kursusel refereerisid A. Kolmpere, dr. A. Veimre, O. Tamm, H. Kadak, R. Hollmann ja E. Hõbe.

Kursuse kava oli mitmekesine. Puudutati sportlikku tervishoidu, juhi ülesandeid organisatsioonis ja kergejõustiku ning suusatamise harjutamiskava. Samuti oli kavas ka kohtunike ettevalmistus kergejõustikus, suusatamises ja võrkpallis.

Kursusele oli ilmunud 20 kursanti 17 ÜENÜ osakonnast. Kohtuniku katsed sooritasid kergejõustikus 4 spordijuhti: Heino Rinde, Mäda-pea osakonnast; Hugo Prits, Kurista osakonnast; Endel Iital, Kuusalu osakonnast; Rudolf Pruunsild, Simuna osakonnast. Suusatamise kohtuniku katse sooritasid: Heino Rinde; Hugo Prits; Ilmar Nõmme, Ohtu osakonnast; Enn Vask, Kõnnu-Nõmme osakonnast; Endel Iital; Ralf Kuusmäe, Neeruti osakonnast; Paul Luhaväli, Nabala osakonnast; Rudolf Pruunsild.

Võrkpalli kohtuniku katsete tulemused pole veel selgunud.

E. Hõbe

PÄRNUMAA ÜENÜ mitmekesine tegevus

ÜENÜ liikumine on Pärnumaal vana juba ligemale 15 aastat. Nii asutati esimene osakond Vändraste juba 1924. a. praeguse Järva maavanema J. Kaarlimäe, T. Kibbari j.t. algatusel. Samal aastal asutati veel teine osakond Torisse. Mõlemad esimesed osakonnad on senini tegutsenud edukalt ja annud tõuget uute osakondade ellukutsumiseks. Praegu tegutseb maakonnas 19 osakonda. Uusi osakondi on veel asutamisel Viluverre, Tori-Jõesu ja mujalegi.

ÜENÜ oma mitmekülgsusega on suutnud Pärnumaal osakondadesse koondada kaugelt üle tuhande noore. Tegevus osakondades on jaotatud harrastusalade järele tegevusharudesse, milliseid iga osakonna juures on õige mitu. Enamasti iga osakonna juures figureerib ka spordiharu, kuna suvine tegevus piirdus peamiselt just sportliku vaimu kasvatamisega.

Mõne osakonna juure on ellu kutsunud koguni kuni 9 tegevusharu, näit. Sikana-Aluste osakonnas, kus viljelemist leiab omakultuur, hõimlemine, kirjandus, esperanto propageerimine, Välis-Eesti liikumise süvendamine jne. Samuti on osakonnal alus pandud oma kodumuseumile. Vändra osakond on peale kodu-uurimistöö tublisti viljelenud näitekunsti. Peale selle on tal veel tugev sportlaste kaader, kuhu kuulub ka Eesti paremaid sportlasi (O. Juhansoo, A. Jensen, P. Sipelgas jne.). Pärnu-Papiniidu osakond on korraldanud populaarteaduslikke loenguid näitekunstist, omakultuurist, kirjandusest jne.

Lõuna-Pärnumaal asuvad Mudakuru ja Karksi osakonnad on tagajärjekat tööd teinud külla kultuuritaseme tõstmiseks.

Omalaadne osakond mitte üksnes Pärnumaal, vaid ka kogu Eestis on Nuia osakond, kus pole ühtki tegelast üle 20. aasta vanuse, kuid vaatamata sellele töötab osakond edukalt.

Maleturniire ja võistlusi on korraldanud kõige rohkem Papiniidu, Mõisaküla ja S.-Aluste osakonnad. Eriti harrastatakse osakondades veel rahvatantsu, kuna osakondades leidub vastava ettevalmistusega rahvatantsujuhte. Ehtsaid rahvariideid omab ainult Pärnu-Papiniidu osakond, kes on esinenud ka väljaspool Pärnumaad ning saanud kiitvaid arvustusi.

Kirjanike ja kultuurtegelaste austamisõhtuid on korraldatud Pärnu-Papiniidus, Alustes, Mudakuru j.m. Ka on avatud mitme osakonna juures lugemislauad ja raamatukogud. Kirjanduslikul alal antakse välja oma ajakirju ja on trükitud mitmeid brošüüre.

Osakondade tööd ja tegevust aitab koordineerida ja intensiivsustada möödunud aastal ellu kutsutud ÜENÜ Pärnumaa Keskkorraldus Pärnus, kelle ülesandeks on nii ainelise kui ka moraalse toetuse andmine osakondadele. Ka saadab keskkorraldus osakondadesse kõnelejaid ning annab välja oma ajakirja „Meie Noorus“.

Kodu-uurimistöö organiseerimiseks valiti toimikond

Peale Esinduskogu koosolekut toimus Tallinnas 28. nov. kodu-uurimistöö kursuskursus, kus esinesid referaatidega R. Viidalepp Eesti Rahvaluule Arhiivist ja Erik Laid Haridusministeeriumist. Kohale oli toodud kursuslastele tutvumiseks ka ÜENÜ Vändra ja Sikana-Aluste osakondade kodumuseumikogud, mille kohta andis seletusi Ernst Tammsoo.

Kodu-uurimistöö elustamiseks ja otstarbekamaks organiseerimiseks otsustati ellu kutsuda kolmeliikmeline toimikond, kes käsikäes ÜENÜ Keskjuhatusega töötab välja juhised selle ala edukamaks viljelemiseks. Toimikonda valiti Anton Tekko (Vändrast), Ernst Tammsoo (Sikana-Alustest) ja pr. Värav (Võhmast). Valitud toimikonna liikmed on nõus sõitma ka osakondadesse juhatusi andma kodu-uurimistöösse puutuvates küsimustes.

Kohamuistendite kogumine oleks üheks konkreetseks ettevõtteks kodu-uurimise raamistikus. Selle õnnestumisel tuleks päevakorraile võtta mõni teine konkreetne ettevõte. Nii samm-sammult edasi minnes võiks leida õige sisu ja vormi ÜENÜ kodu-uurimise töö, eriti just selle humanitaarsemad harud.

Mis puutub kavatsatud kogumisvõistluse tegeliku teostamise üksikasjadesse, siis nende juures pole siinkohal tarvidust pikemalt peatuda. Selleks loodetavasti trükitakse vastav juhisleht või küsimuskava, mis saadetakse laiali kõigile osakondadele. Loodetavasti tehakse seda juba lähemal ajal. Iga võistlusest osavõtja ülesandeks on koguda oma kodukohast kohamuistendeid, s. o. rahvajutte ühenduses ümbruskonna kohtade ja paikadega. Kõik võistluse teel kogutav materjal koondatakse ÜENÜ Keskjuhatuse vahetallitusele Eesti Rahvaluule Arhiivi, kus neist moodustatakse omaette köide (või köited), mis saab (saavad) kuldse seljakirja „ÜENÜ kohamuistendid 1938/39.“ Et käsikirju oleks hõlpsam kõita, tuleksid korjandused kirjutada mitte lahtistele lehtedele, vaid tavalistesse koolivihkudesse. Suuremate, sisukamate ja hoolikalt koostatud korjanduste eest antakse auhindu nii rahas kui raamatutes. Määratud auhinnad tehakse avalikult teatavaks ÜENÜ 20-a. juubeli puhul. Siis ilmub „Eesti Noorus“ ka üksikasjalisem aruanne ja kokkuvõtte võistluse tulemuste kohta.

Senini on ÜENÜ-s kodu-uurimisala kõige edukamalt viljelenud ÜENÜ Vändra, S.-Aluste ja Vägeva osakonnad, kus on kujunenud välja ka oma kindlad töömeetodid, millised edaspidi leiavad rakendamist ka teistegi osakondade juures.

Mitmekordsete instrueerimiste järele on elustatud kõik osakonnad, nii et momendil pole Pärnumaal ühtki n.ö. „surnud“ osakonda. Eriti tihe on osakondade võrk Põhja- ja Lõuna-Pärnumaal, kuna maakonna keskosas asub ainult üks osakond.

E. Tammsoo

Pisut ajalugu ning arvustavaid sõnu kirjalise õpetuse kohta

Kirjaline õpetus on saanud alguse Ameerikast, kus aastal 1891 kutsuti ellu esimene kirjaliselt töötav õppeasutus. See on nüüd kujunenud maailma suurimaks kooliks loetlematute osakondade ning kursustega, tänini on oma üld- ja erihariduse saanud juba üle 3 miljoni inimese. Sinna õppeasutusse võetakse vastu iga aasta üle 100.000 uue õpilase.

Ameerika president Roosevelt ütleb selle kohta: „Pea kirjalist õpetust meie sajandi suurimaks saavutuseks.“ Kuulus leidur T. A. Edison ütleb: „Kirjaline õpetus on odavam ja parim.“

Ameerika eeskujul avati 1898. aastal Rootsis kirjaliselt töötav õppeasutus — Hermods Korrespondentinstituut, kus seni on õppinud üle 500.000 inimese.

Norras töötab Norsk Korrespondentskole, kus on samuti õppinud sajadtuhanded inimesed.

Soomes tehti kirjalise õpetusega algust 1920. aastal avatud Kirjeopistos. Seal on seni õppinud üle 25.000 inimese.

Eestis leiab kirjaline õpetus rakendamist 1932. aastal avatud Kodukeskkoolis, 1935. aastal avatud Kodupõllunduskeskkoolis ning 1938. aastal avatud Era-Majanduskursusel. Mainitud õppeasutusi aasta-aastalt suurenev õpilaste arv ning järk-järgult kasvav õpilaste tööviljakus näitavad, et kirjaliselt töötaval õppeasutisel võib olla meilgi tulevikku, eriti veel nüüd, kus paljud õpiahimulised ning võimelised ei pääse ruumipuudusel tavalistesse koolidesse.

Eesti Õpetajate Liidu teaduslik sekretär J. Käis võtab juba 1933. a. sõna kirjalise õpetuse kohta, tähendades: „Meil esimese sellelaadilise üritusena väärib Kodukeskkool

kõigi nende tähelepanu, kes soovivad oma algharidust iseõppimise teel täiendada. Et õppimisprotsess oma olemuselt on ikkagi iseõppimine ja et vahe kodus ja koolis õppimise vahel on peamiselt selles, mil määral õppija kasutab õpetaja abi ning juhatast, siis võib õpetus korrespondentsmeetodil (kirjateel — tsiteerija märkus) anda soovitud tulemusi... Et huvi Kodukeskkooli vastu on küllalt, siis võiks Eesti Hariduse-Sõprade Seltsi sümpaatne ettevõtte elujõuliseks kujuneda...“

Kirjalise õpetuse kohta kirjutab Riigivoliikogu liige N. Ruus:

„1. Korrespondents-õpetus on kättesaadav kõigile.

2. Õpija võib õppida kodus, oma vabal ajal. Tal ei tarvitse loobuda oma tööst ega teenistusest. Teiseks pole tal vaja kolida õppimisajaks teise linna. Mingi tegevus ei takista ta õppimist. Jääb tal ühel päeval õppekiri vastamata, vastab ta selle siis, kui saab vaba aja.

3. Õppija on rippumatu kaaslasist. Koolis ja kursustel õppides on tihti paljud snnmitud jälgima oma vähemarenenud või laisemate kaasõpilaste õppimist. Juhataja aga läheb edasi oma tempos, mistõttu mõned „jäävad maha“, teistele aga on õppimise tempo liig aeglane. Korrespondents-meetod aga võimaldab igaühele ta võimete ja huvikohase töötamistempo.

4. Meetod on kohane kõigile, vaatamata vanadusele ja elukutsesele. Loomulikult kasutavad seda meetodit kõige rohkem õppehümulised noored, kuid vanemaailgi isikuil on tarvis sammuda ajaga kaasa.

5. Õppija õpib väljendama kirjalikult, sest kõik ta kirjalikud vastused parandatakse ja saadetakse talle parandatult tagasi.“

Ülemaks kui hõbevara,
Kallimaks kui kullakoormat
Tuleb tarkust tunnistada.

Rahvalaul

KODUKESKKOOL KODUPÕLLUNDUSKESKKOOL ERA-MAJANDUSKURSUS

Soovijaile lühiaegsed praktilised kursused töötamist õiendavad nõutavad eksamid, tavate avalikkude koolide lõpetanutega. Uute meid suuliselt ja kirjalikult saab kantseleist

Kasutage pikki talveõhtuid enda edasiharimiseks!

(reaalkooli, progümnaasiumi ja gümnaasiumi õppekavaga),

(põllutöökeskkooli õppekavaga) ja

(majandusõpilaste kooli õppekavaga kaubanduskursus)

pakuvad kõigile edasiharimise võimalusi kodus kirjalise õpetuse kaudu.

kohal. Õpilased, kes pärast õppekursuse läbiomandavad kõik õigused ühisel alusel vastavõtte õpilaste vastuvõtt läbi aasta. Lähemaid andmeid — Tallinn, Mundi 3. Kõnetraat 430-06.

Eesti Hariduse-Sõprade Selts.

Pildil: istuvad vasakult alates Voldemar Õim kassapidaja; Osvald Säälik esimees; Karl Talve kirjatöimetaja. Seisavad vasakult Uno Kask kirjatöimetaja abi; Endel Oraste esimehe abi.

ÜENU Sadala osakonna (endise Laius-Tähkvere) uuestisünd

Kui käesoleva aasta suvel esimees R. Vilks elukoha muutuse tõttu Sadalast ära läks, siis jäi osakonna tegevus päris soiku ja esinesid isegi mõningad väärnähted, mis ähvardasid kujuneda osakonnale saatuslikuks. Tekkinud olukorra sunnil sõitis keskjuhatuse instruktor O. Uudekülli kohale. Osakonna tegevus oli täiesti soigus ja asjast ei saadud midu üle kui uue juhatuse valimisega, mis ka toimus. Uude juhatuse valiti Osvald Säälik (esimees), Endel Oraste (abiesimees), Voldemar Õim (kassapidaja), Karl Talve (kirjatöimetaja) ja Uno Kask (abikirjatöimetaja). Juba teisel päeval pärast valimisi peeti juhatuse koosolek, kus arutati eeloleva sügise ja talve tegevuskava. Üüriti Sadala rahvamajas üks suur tuba, kus avati osakonna kodu, mille järele eriti suurt vajadust tuntakse. Uus kodu andis nagu uue elu sisse, noored käivad igal õhtul koos. Toodi kottu vanu kotte, õmmeldi kokku ja mõne päevaga oli maadlusmatt valmis, kus nüüd igal õhtul rammu katsutakse; ähvardatakse juba Palusalule tuul alla teha. Esimeseks tuleprooviks oli 13. nov. s. a. maski-pidu, mis kõigiti õnnestus. Pidul oli väga mitmekesise ja huvitullase kavaga. Erilist lõbu pakkus „sikapilli kontsert“, mida ette kandis osakonna orkester, mis nüüd on kõigiti elujõuline. Kiitustväärvalt esinesid noored

näidendis „Muretute ülemlaul“. Täie tunnustuse teenisid aga noored ära maskiga; nimelt valmistasid juhatuse liikmed mõnede teiste kaasabil laeva. Laev oli nii suur et võis sõidu ajal 5 inimest mahutada. Hindamisel sai laev esimese auhinna, mis oli kakskümmend krooni rahas. Laeva meeskond aga ei jätnud raha enesele, vaid kinkis selle osakonnale tagasi. Lähema tuleviku kavas on poksi- ja maadlusvõistlus Sadalas, kuhu on ka kutsutud naabervaldade noori, siis 6. jaanuaril 1939. a. tahetakse jälle üks tusedam pidu pidada, kus lavastatakse R. Blau-manni „Rätsepad Sillamatsil“. Kavas on veel: näitekursused, tantsukursused, suusavalmistamise kursused, suusamärgi võistlused jm.

U. K.

Rõõmsaid pühi

kõigile

*kaastöölisele, tellijatele ja
lugejatele*

Eesti Nooruse toimetuse

Tegevtoimetaja H. TARAND.

Vastutav toimetaja AUGUST MEIKOP.

Toimetuse: A. Moor, H. Lepik, E. Hõbe.

Väljaandja: ÜENU Keskjuhatus. Toimetuse ja talituse aadress: Lembitu 20, Tallinn.

Tellimise hind: Aastas kr. 2.50, poolaastas kr. 1.50, 3 kuud 75 senti.

Trükkikoda „Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1938.

Tõsist jõulurõõmu valmistab hea raamat

Algupärandid:

F. EDERBERG; E. PÄSS: M. J. Eiseni elu ja töö	Hind. broš.	2.75
A. GAILIT: Karge meri. Romaan.	" "	3.75
E. GROSSCHMIDT-SUURSEPP: Valge rinne	" "	4.50
VILLEM GRÜNTAL-RIDALA: Laulud ja kaugeid rannad. Luuletused.	" "	2.50
K. A. HINDREY: Nõid. Romaan	" "	2.75
A. HINNOM: Läti küttidega Maailmasõjas. Mälestused	" "	3.90
A. JAKOBSON: Oktoobrituul I. Romaan	" "	5.25
A. JAKOBSON: Oktoobrituul II. Romaan	" "	4.—
PEDRO KRUSTEN: Pime voorus. Romaan	" "	2.90
ENN KIPPEL: Kui Raudpea tuli I. Romaan	" "	4.—
" " Kui Raudpea tuli II. Romaan	" "	4.60
Kunstiühing „Pallas“ XX juubelialbum. Hulk artikleid ja lisaks kunstirepro- duktsioone 31 paremalt kunstnikult		3.—
Kunstiühing „Pallas“ kunsti piltpostkaardid ä 10 s. mapis 20 kaarti		1.75
ED. LAAMAN: Juhan Luiga elu ja mõtted		3.75
E. LAIDSAAR: Viimne ring. Spordi novellid		1.—
JAKOB LIIV: Mälestusi lühijuttudes		2.75
O. LUTS: Sügis. Jutustus		2.50
MAIT METSANURK: Kutsutud ja seatud. 2 tr. Romaan		5.—
K. MIHKLA: A. H. Tammsaare elutee ja looming. Monograafia		2.75
H. MÄELO: Soohüti Liine. Noorsoojutt		1.80
A. MÄLK: Taeva palge all. 2. tr. Romaan		4.50
A. MÄLK: Meretuultes. Novellid		2.90
R. ROHT: Elutee. Romaan		5.50
" " Inimsaatused. Romaan		4.25
E. SELL — P. SEEBERG-ELFERFELDT: Eesti-Saksa sõnaraamat. 2. täiend. tr.		6.75
A. H. TAMMSAARE: Hiina ja hiinlane		2.—
" " Tõde ja õigus II. 2. tr. Romaan		6.—
E. TENNMÄNN: Ekstaas ja müstika		4.—
" " Hinge surematus		1.25
" " Usk ja majandus		3.50
FR. TUGLAS: Teekond Hispaania. 3. tr. Reisikirjeldusi		3.25
" " Väike Illimar I. 2. tr. Romaan		3.—
" " Väike Illimar II. Romaan		3.—
J. VAHTRA: Kuldne laev. Jutustused		1.—
" " Ohvrikivi		1.—
H. VIŠNAPUU: Põhjalvalgus. Luuletused		1.75
ERNI HIIR: Palgest palgesse. Luuletused		2.25

Tõlked:

AGRICOLA: Salaluure tungib läbi rinde. Sõjakirjandus		2.75
G. BIENSTOCK: Hiina ja Jaapan		2.—
M. CHOROMANSKY: Armukadedus ja meditsiin. Romaan		3.75
M. KUNZEWIEZOWA: Võõramaalanna. Romaan		4.25
EMIL LUDVIG: Napoleon I. Monograafia		4.—
EMIL LUDVIG: Napoleon II.		4.—
S. NALKOVSKA: Piir. Romaan		4.75
E. SZELBURG-ZAREMBINA: Joanna eksirännak. Romaan		4.25
L. ZILAHY: Kaks vangi. I. Romaan		2.75
" " Kaks vangi. II. Romaan		2.50
" " Kaks vangi. III. Romaan		3.—
ED. VİRZA: Taevareedel. Romaan		3.50

Tasudes raamatu hinna meie posti jooksvale arvele või saates selle postmarkides, saate raamatu postikuludeta kätte.

O. ü. „Noor-Eesti Kirjastus“

TARTUS, GUSTAV ADOLFI 8
Tel. 2-66. Posti j. arve nr. 2232.

„Päevalehe“

raamatu ja kirjutusmaterjalide kauplused

soovitavad noortele sõpradele
õppeabinõusid ja kooliraamatuid.

Suures valikus lastekirjandust
kõiksugu kirjutusmaterjale,
joonistus- ja maalimistarbeid.

Igasuguseid mängu, nagu: domino, pildi ja numbri
lotto, kitsemäng, ümbermaailma reis, kvartett jne. jne.

Peale nimetatud mängude on meil suures valikus
kummipalle ja täispuhutavaid kummiloomakesi,
pildiaabitsaid, pildi- ja maalimisraamatuid jne. jne.

Hinnad lastele ja noortele väga soodsad

Meie raamatu- ja kirjutusmaterjalide kauplused asuvad:

Pärnu 10 ja Pikk t. 12
Tel. 446-11 Tel. 428-83

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus
Pikk 2 Oma telefoni keskaam 428-83

Tarvitage

TARTU EKSPORTTAPAMAJA

kvaliteetsaadusi:

sinke,

vorste,

rulaade,

pirukaid ja

kotlette

Ü h i n g

„Eesti Lihaeksport“

TARTU EKSPORTTAPAMAJA

Telefonid: 11-24, 11-28 ja 16-55

Meie viimased uudisteosed :

Prof. O. SILD

EESTI KIRIKULUGU

284 lk. 118 pildi ja 2 kaardiga. Hind kr. 3.50

O. LAHET

Läti riigi tekkimine ja tunnustamine

160 lk. Hind kr. 3.—

SUGISSEMESTRIL ILMUNUD:

Prof. dr. A. KOORT — Sissejuhatus filosoofiasse — 316 + VIII lk. Hind kr. 8.—.

Prof. dr. N. VEIDERPASS — Retseptuuri põhijooned — 582 lk. 161 pildiga. Hind kr. 7.50.

VALTER TAULI — Õigekeelsuse ja keelekorralduse põhimõtteid ja meetodeid (Avec un resume). 286 + VIII lk. Hind kr. 3.50.

Prof. dr. G. ROOKS — Kohtuarstiteadus — 558 lk. 118 pildi ja värviliste tabe litega. Hind kr. 14.—.

L. VAGANAY — Lectures françaises — 144 lk. Hind kr. 2.50.

Kes raamatu hinna ette ära saadab, sellele saadab kirjastus raamatu oma kulul kätte

Akadeemilise Kooperatiivi kirjastus

Tartu, Ülikooli 15, tel. 63 ja 19-24.

Farmakobotaaniline praktikum — 18 lk. Hind 40 snt.

Anatoomia — autoriseeritud loengud arstiteaduse üliõpilastele. III osa, 106 lk. Hind kr. 1.80. Varem ilmunud I osa 154 lk. Hind kr. 2.75. II osa 160 lk. Hind kr. 2.75.

Prof. EDG. KANT — Valitud peatükke maailma suurvõimude poliitilisest ja majandusgeograafiast —

Prof. H. KADARI — Isikuvastased süüteod — 208 lk. Hind kr. 2.75

I I m u n a s :

Prof. dr. A. KOORT — Kaasaegset filosoofiat.

Prof. A. BORKVELL — Matemaatilise analüüsi põhijooni — jne.

Tallinn, Tehnikaülikooli hoone, tel. Kopli 36

Posti jooksev arve nr. 2205.

Eesti Kirjastuse Kooperatiivi

1938. a. uudisteosed :

Algupärandid:

	Hind
Arbujad. Valimik uusimat eesti lüürikat	5.—
A. JAKOBSON: Uus inimene. Romaan.	5.45
L. KIBUVITS: Rist ja Rõõm. Novellid	4.75
E. KIPPEL: Issanda koerad, I ja II. Romaan.	5.—
J. KÄRNER: Pidurkestab. Romaan.	5.—
M. SILLAOTS: Neli saatust. Romaan.	3.75
„ Matkamehed. Noorsoojutt	1.85
R. SIRGE: Häbi südames. Romaan.	5.25
G. SUITS: Kogutud luuletused.	5.75

Tõlketeosed:

A. TAAR: Mari-Ann õpetajatiitar. Romaan	3.75
H. BANG: Isamaatud. Romaan	3.50

O. DUUN: Juuviklased I—III. Rom. à 4.—	
S. SIWERTZ: Selambid. Romaan	4.75
S. UNDET: Ida Elisabeth. Romaan.	4.75
M. VALTARI: Võõras mees tuli tallu. Romaan	2.75

Lastejutud:

G. GEJERSTAM: Minu poisud	1.75
C. COLLODI: Lõbusaid lugusid	2.50
„ Pipi, väike ahv	—90
A. DAUDET: Jutustusi	2.75
„ Kaunis Nivernaise	1.—
R. KIPLING: Kauneimaid lugusid	3.75
„ Jutte väikestele lastele.	2.50

Teaduslik kirjandus ja õppe- raamatud:

A. ANTIK: Kataloogid ja kataloogimine	3.—
H. JÄNES: Eesti kirjanduslugu II.	1.50

Eesti Kirjastuse Kooperatiiv — Tartus

AS TEKLA

RIIDEKAUPMÜSED

TALLINN. S. KARJA 15.
 PÄRNU MNT. 6. ESTONIA PST II.

HAAPSALU, KURESAARE,
 MUSTVEE, NÄRVA, PETSERI, PÄRNU,
 RAKVERE, VALGA, VIJANDI, VÖRU

ERA

IKKA
ja
 ALATI

OLLED:
SANGAR KANGE
 TÖMMU
Ekstraal ERIPRUUL
 MAHLAJOOGID
 SIDRUNHAPPEJOOGID
 MÜDU

S A K U

ERA

Pühiks tore meeleolu

kui pühadelaual ja kinkimiseks ETK
tubakatooteid Turist, Viking kuldseis
ilukarpides, Idamaa Kuld alumiiniu-
mist toosides, ETK vein, kohv, ETK
koolitarbeid, kohvreid ja portfelle

ETK tooted rõõmustavad kõiki!

*Rõõmsaid jõulupühi Eesti noortele
soovivad*

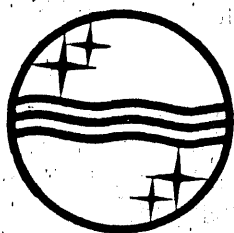
A/s. Esimene Eesti Põlevkivitööstus

Tallinn, Valli 4

TRÜKIKODA

V. EHRENPREIS

Tallinn, Rüütli 11. Telef. 444-80

PHILIPS

Moodsaimad kooliraadio sisseseaded
Lääne-Euroopa eeskujul.

Helivõimendajad, mikrofonid heli-
plaadi ja raadioülekanneteks.

Füüsika kabinetidele :

katoodkiirtetorud, valgustuslambid, mõõtriistad ja mõõtsillad. Katoodkiirte-ostsillograafid. Philora
elavhõbe- ja naatrium-lambid jne. jne. suures valikus. Nõudke hinnakirju!

EESTI PHILIPS A/s.

TALLINN, LAI TAN. 1

Noortele ajalehed, mis täis noorusjõudu!

MAAL

koondub noorus „Maa Hääle“ ümber, mis elab soojalt kaasa nende püüetele. „Maa Hääle“ veergudelt leiab pildirikkaid kirjeldusi oma isetegevusest ja üritustest. „Maa Hääle“ kasvatab noori elujaatavaks ning õpetab neid lootusrikkalt tulevikku vaatama. „Maa Hääle“ maksab tellides pooles aastas kr. 3,80, veerand aastas kr. 2.—, 3 kuu ja pikema aja tellijad saavad „Esmaspäeva“ 15 sendiga kuus ja „Perekonnalehe“ ning „Ajude Gümnaastika“ 25 s. kuus.

LINNAS

loevad noored igapäev „Rahvalehte“, kus igaüks leiab midagi enda jaoks. „Rahvalehe“ informatsioon ei ole ainuüksi kuivadest ametlikkudest allikatest, vaid „Rahvaleht“ läheb elavate inimeste keskele, elab kaasa nende muredele ja rõõmudele. „Rahvaleht“ toob kõige enam sporditeateid. Tellides veerand aastas kr. 4,30, ühes „Esmaspäevaga“ kr. 4,75, ühes „Perekonnalehe“ või „Ajude Gümnaastikaga“ kr. 5,05.

Ajaviidet

toob kord nädalas „Perekonnaleht“, kus lugemist kogu perele. Juttude ja romaanide kõrval naisteosa, mitu veergu elu omapärasusi piltidega, naerukabinetis 2 külge nalja. Nädalalõpp veetke ainulaadse nädalalõpu-lehega „Esmaspäev“, mille sisu ei vanane kunagi. Ajakiri nõudlikule lugejale on „Huvitav Žurnaal“, kus meeldivat lugemist naistele ja meestele. Eeskujulik välimuselt ja sisult.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja meie tellimiste vastuvõtjad üle riigi. Otse tellides makske raha o.ü. „Vaba Maa“ posti jooksvale arvele nr. 148.

POSTIMEES

Iga päev ilmuv suurpäevaleht. – Põhjalikem informatsioon kodu- ja välismaa sündmusist. – Haaravad kirjutised, huvitavad eriosakonnad.

LASTELEHT

Eesti laste lemmikajakiri

Parimad kaastöölised. – Võluv sisu, palju pilte ja mõistatusi. – Ilmub 2 korda kuus.

Üksiknumber 20 senti.

„Lasteleht“ on Haridusministeeriumi poolt soovitatud koolidele ja raamatukogudele

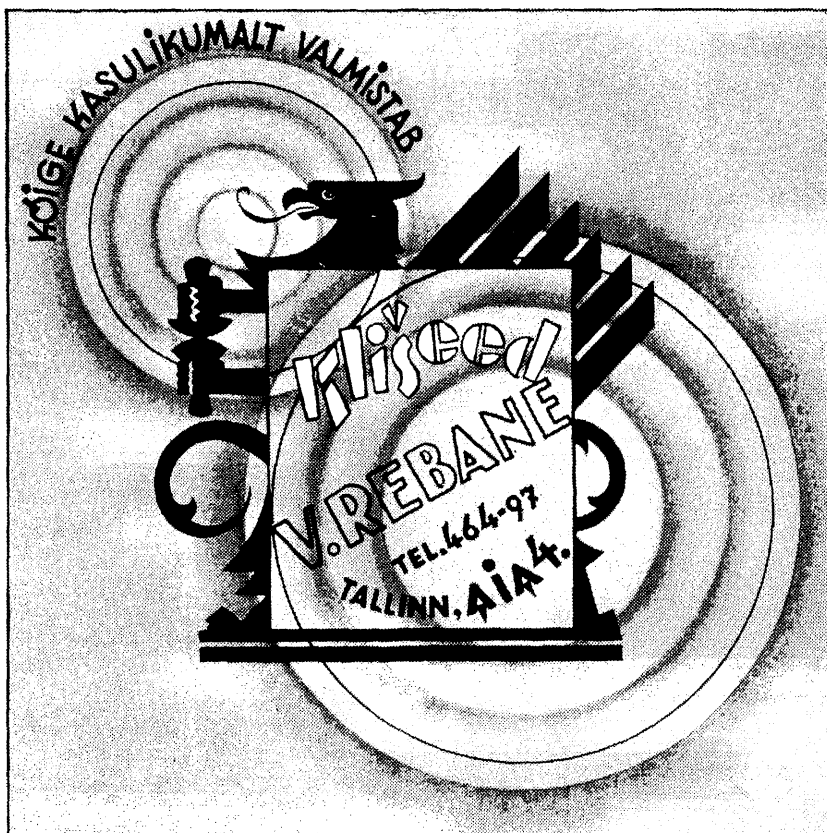
RAAMATUKAUPLUS

TARTUS, SUURTURG 16. TELEFON 2-50.

SOODSAIM JA TÄIELIKEM OSTUKOHT
KÕIGILE NOORTELE.

IE. K.-Ü. «POSTIMEES»

Tartus, Ülikooli 21/23. Telef. 65, 80 ja 14-65

TRÜKIKODA ESTOTRÜKK

Igasugused trükitööd

MÕÕDUKAD HINNAD

TALLINN, SUUR KARJA 8
TELEFON 445-25